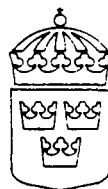

Riksdagens protokoll

1989/90:51

Tisdagen den 16 januari

Kl. 14.30–17.16

Protokoll
1989/90:51

1 § Sammanträdet torsdagen den 18 januari

Svar på frågor

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag får meddela att sammanträdet för interpellationssvar torsdagen den 18 januari kl. 12.00 ställs in och ersätts av ett bordläggningssplenium kl. 14.30, då statsrådet Anita Gradin lämnar information om relationerna mellan EFTA-länderna och EG.

2 § Svar på fråga 1989/90:336 om familjerådgivningen

Anf. 2 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Våren 1987 hemställde riksdagen att regeringen skyndsamt borde ta upp frågan om hur familjerådgivningsverksamheten skulle kunna tryggas. Riksdagen återkom till frågan även våren 1988. Daniel Tarschys har mot den bakgrunden frågat mig när regeringen avser att hörsamma riksdagens uttalanden.

Regeringen gav den 14 januari 1988 socialstyrelsen i uppdrag att bl.a. utreda den fortsatta verksamheten med familjerådgivning och samarbetsamtal. Styrelsen avrapporterade arbetet i rapporten Familjerådgivning – Samarbetsamtal (SoS-rapport 1989:10) som överlämnades till regeringen den 23 maj 1989.

I rapporten föreslås att socialnämnden skall bedriva verksamhet med familjerådgivning och att denna skall utgöra en självständig verksamhetsgren inom socialtjänsten.

Rapporten har därefter remissbehandlats och bereds för närvarande i regeringskansliet.

Anf. 3 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret på min fråga. Familjerådgivning är en mycket bra verksamhet som dessutom inte kostar pengar, dvs. samhällets utgifter för denna verksamhet svarar mer än väl mot de intäkter som man får genom att man sparar utgifter på en mängd andra områden. Därför är det inte någon uppoffring att aktivt engagera sig för att vidga den här nyttiga verksamheten. Det är en allmän inriktning i vår socialpolitik att verka förebyggande. Familjerådgivning förebygger en mycket stor mängd

sociala problem. Riksdagen har därför länge intresserat sig för att få till stånd en utbyggnad av familjerådgivningen. Nu har regeringen i sina byrålådor ett stort antal utredningar som alla har det gemensamt att de innehåller förslag om att familjerådgivningen skall byggas ut. Det finns en utredning från 1974, en från 1983 och en från 1989.

Min fråga var alltså när regeringen tänker göra någonting åt förslagen i dessa tre utredningar, och efter det svar som jag har fått kvarstår min fråga.

Anf. 4 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Innebörden av mitt svar är att vi inom socialdepartementet fr.o.m. nu sätter i gång med att bereda denna fråga, och inriktningen är att lägga fram förslag så snart detta sig göra låter. Det finns ju en del frågor som måste redas ut, innan vi är färdiga att lägga fram förslaget.

Verksamheten är organiserad så att det är landstingen som i huvudsak har byggt upp kompetensen på detta område. Det finns också en viktig verksamhet som bedrivs inom kyrkan. Kommunerna har hittills haft hand om en ganska liten del av familjerådgivningen. Däremot är kopplingen till övrig socialtjänstverksamhet och stödjande och förebyggande verksamhet för familjerna inom kommunerna en väldigt viktig anknytningspunkt till familjerådgivningen. Detta är bakgrunden till att det nu föreslås ett huvudmannaskapskifte, dvs. att kommunerna skall ha huvudmannaskapet.

Kommunförbundet har för sin del ställt sig tveksam till en sådan förändring och man talar mest om svårigheterna att upprätthålla kompetensen, inte minst i små kommuner, och svårigheterna att fördela resurserna så att verksamheten blir tillgänglig i realiteten. Dessa frågor måste diskuteras och vi måste finna lösningar på dem. För min del finner jag den allmänna inriktningen i det förslag som har framlagts sympatisk. Jag tycker att det finns starka band mellan övrig socialtjänstverksamhet och det som familjerådgivningen skall utträta.

Anf. 5 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Som frågeställare blir man självfallet smickrad av att höra att regeringen fr.o.m. nu avser att uppmärksamma frågan. Man får då ett intryck av att frågan har haft någon effekt. Det gläder mig samtidigt som jag känner ett visst vemod över att de framställningar som riksdagen tidigare har gjort inte har lett till samma resultat. Riksdagen har dock två gånger, 1987 och 1988, uttalat att detta är en fråga som kräver skyndsam uppmärksamhet av regeringen. Det är därför glädjande att den nu får denna uppmärksamhet, men det hade varit bättre om frågan hade uppmärksammats tidigare.

Anf. 6 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Låt mig bara tillägga en sak. När det rör sig om huvudmannaskapsfrågor, dvs. vilken av de olika samhällsnivåerna som skall svara för en viss verksamhet, brukar det vara krångligt och knepigt att ta sig fram. Jag tror att detta är ett av huvudskälen till att önskemål har framställts om att frågan skall lösas, men det har varit betydande svårigheter att nå en lösning.

Nu finns det en utredare som har framlagt ett konkret förslag med inrikt-

ning på att kommunerna skall utgöra huvudmän. Jag tycker att vi skall utgå ifrån detta och göra det bästa vi kan av det här förslaget.

Prot. 1989/90:51
16 januari 1990

Anf. 7 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Det viktiga är att vi är överens om att denna viktiga verksamhet behövs och att alla medborgare skall ha möjlighet att ha tillgång till familjerådgivning. Om vi är överens om detta, är jag nöjd med utgången av denna frågedebatt.

Svar på frågor

Anf. 8 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag måste ändå ställa frågan till Daniel Tarschys om också folkpartiet är för den inriktning som utredaren har skisserat.

Anf. 9 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Folkpartiet har inte tagit ställning till frågan om huvudmannskapet skall vara kommunalt eller landstingskommunalt. Däremot är det vår bestämda uppfattning att det skall finnas tillgång till familjerådgivning i hela vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1989/90:355 om barnomsorgen

Anf. 10 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jan-Olof Ragnarsson har frågat mig om regeringen kommer att se till att arbetsgivarernas pengar till barnomsorgen används till detta ändamål.

För att finansiera utbyggnaden av barnomsorgen infördes år 1977 en särskild arbetsgivaravgift-barnomsorgsavgift. Denna avgift tas sedan år 1980 ut också av egenföretagare och likställda. Den utgår med 2,20 % på det avgiftsunderlag som gäller för bl. a. sjukförsäkringsavgiften. Inkomsterna av barnomsorgsavgiften beräknas av riksrevisionsverket i den senaste budgetprognosen uppgå till 12 465 milj. kr. för budgetåret 1989/90. Utgifterna för statsbidragen till kommunerna för barnomsorgen beräknas under samma budgetår till 10 330 milj. kr. Avgiftsuttaget bestämdes ursprungligen med hänsyn till statens beräknade utgifter i form av statsbidrag vid en fullt utbyggd barnomsorg. Som bekant är barnomsorgen ännu inte fullt utbyggd. En annan förklaring till skillnaden mellan inkomster och utgifter är de kraftiga löneökningarna och den höga sysselsättningen under år 1989 som ger ökade inkomster av avgiften under budgetåret 1989/90. Å andra sidan får höjningen av statsbidragen med 900 milj. kr. den 1 januari 1990 på grund av utbetalningsreglerna inte genomslag på utgiftssidan förrän budgetåret 1990/91.

Anf. 11 JAN-OLOF RAGNARSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Många kommunalpolitiker – jag har själv varit kommunalpolitiker och suttit i socialnämnden i en liten kommun, Norbergs kommun – har haft pro-

Svar på frågor

blem med att få barnomsorgsbudgeten att gå ihop, och man har försökt göra nedskärningar på barnomsorgen. Man blir då litet betänksam när man ser att det finns 2 miljarder kronor som inte används för det här ändamålet. Jag tror också att arbetsgivarna när de betalar in sin arbetsgivaravgift, förutsätter att pengarna används till en utbyggnad av barnomsorgen.

För fyra fem år sedan, jag tror att det var 1985, hade staten ett stimulansbidrag på 100 milj. kr., som skulle stimulera utbyggnaden av barnomsorgen i kommunerna. Det slog mycket väl ut, och pengarna, 100 milj. kr., räckte inte till. Är det inte möjligt att lämna ytterligare stimulansbidrag utöver de 900 milj. kr. som avsätts fr.o.m. den 1 januari i år, så att man får i gång en kraftig utbyggnad av barnomsorgen i kommunerna? Många kommunalpolitiker ser här en möjlighet att uppfylla löftet om fullt utbyggd barnomsorg 1991.

Jag har inte fått något svar på om regeringen kommer att se till att arbetsgivarnas pengar till barnomsorgen kommer att användas för det här ändamålet. Det framgår inte av svaret.

Anf. 12 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jan-Olof Ragnarsson tog upp de anordningsbidrag som har utgått under 1980-talet. Det har varit fråga om flera bidrag, och det sista uppgick till 265 milj. kr. när det hela var färdigt. I de senaste överläggningarna inför höjningen av statsbidragen, som träder i kraft nu, avböjde Kommunförbundet förslag om anordningsbidrag. Man ville hellre ha en höjning av den totala anslagsramen, vilket vi också har genomfört med 900 milj. kr. i plus.

När det gäller frågan om att pengar så att säga blir över på en socialavgift är det viktigt att komma ihåg att det inom flera andra avgiftsfinansierade system finns kraftiga underskott. Sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen har sammantaget ett underskott på ungefär 15 miljarder. Det är utomordentligt svårt att över huvud taget budgetera och planera så att varje avgift skall ligga på exakt den nivå som kommer att behövas. Man måste se finansieringarna av socialförsäkringssystemet, egentligen av hela den statliga insatsen inkl. statsbudgeten, som ett samlat system. De 15 miljarderna i underskott i sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen finansieras genom att man skjuter till budgetmedel. Det är så man får göra med dessa försäkringar, när pengarna inte räcker till. Det finns således både under- och överfinansiering av de här försäkringarna och avgiftssystemen. Det är viktigt att komma ihåg detta.

Anf. 13 JAN-OLOF RAGNARSSON (vpk):

Herr talman! Det är riktigt som statsrådet säger att det finns minusposter när det gäller sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen. Faktum kvarstår dock att vi har haft en debatt nu, och vi kommer att få en fortsatt debatt, när det gäller barnomsorgsutbyggnaden och takten på den. Många kommunalpolitiker ställer sig frågan varför man inte kan använda dessa pengar. Är svaret på frågan att dessa 2,2 miljarder som inte används av barnomsorgsavgiften går till att täcka underskottet när det gäller sjukförsäkrings- och ar-

betsskadeavgiften, eller vart tar pengarna vägen? Det skulle vara intressant om statsrådet ville svara på denna fråga.

Prot. 1989/90:51
16 januari 1990

Svar på frågor

Anf. 14 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Minus- och plusposterna tar så långt det går ut varandra. Av de siffror jag angav inser dock Jan-Olof Ragnarsson att det i huvudsak är ett mycket kraftigt minus för de totala systemen som avgiftsfinansieras, och det blir statsbudgeten som får gå in och täcka kostnaderna.

Det är dessutom utomordentligt svårt att sätta en avgift av det här slaget i förhållande till den faktiska kostnaden. Avgiftsinkomsten varierar med utvecklingen av lönerna och sysselsättningen, och utgiftssidan varierar med, i det här fallet, kommunernas ambition att bygga ut och utveckla barnomsorgen. När vi planerar vet vi ju inte om det blir 15 000 eller 20 000 platser. Vi har också mycket svårt att förutse vilka löneökningar som kommer att ske. De innebär en avgörande skillnad för vad avgifterna kommer att räcka till.

Anf. 15 JAN-OLOF RAGNARSSON (vpk):

Herr talman! Jag tog upp de tidigare stimulansbidragen, som slog mycket väl ut. Jag är litet förvånad över att Kommunförbundet inte ville ha stimulansbidrag. I de kommuner där jag har diskuterat med folk i socialnämnden är man mycket intresserad av ett extra stimulansbidrag. Finns frågan om ett stimulansbidrag till kommunerna för att påskynda barnomsorgsutbyggnaden med i regeringens planer?

Anf. 16 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Det är en uppgift för regering och riksdag att nu anstränga sig till det yttersta för att nå målet om en fullt utbyggd barnomsorg år 1991. Jag har i en tidigare debatt här redovisat förutsättningarna för det. Jag är övertygad om att regeringen för sin del kommer att återkomma till frågan om vilka ytterligare åtgärder som skall vidtas för att målet skall nås. Vi får då återkomma till detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1989/90:309 om den svenska notifikationen till GATT om livsmedelspolitiken

Anf. 17 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Olof Johansson har frågat mig varför livsmedelspolitiska arbetsgruppens rapport använts som svensk notifikation till GATT om vad vi avser göra för att uppfylla GATT:s s.k. halvtidsöverenskommelse om neddragning av vårt jordbruksstöd 1990.

För första gången har en handelsförhandlingsrunda i GATT inkluderat jordbruket och därtill gjort detta till en huvudfråga. Bakgrunden är det kaos som uppstått på jordbruksmarknaderna och som bottnar i att vårt och andra i-länders stöd drivit fram en överproduktion som inte går att sälja på världsmarknaden utan subventioner till priser långt under produktionskostnaden.

Svar på frågor

Att vi måste komma till rätta med detta genom att dra ner på jordbruksstödet och minska protektionismen var alla överens om när mandatet för rundan lades fast 1986.

En minskning av jordbruksstödet under 1990 är en av de åtgärder som man kom överens om vid halvtidsuppgörelsen som ett första steg på väg mot det mål "kraftiga successiva neddragningar av stöd och skydd" som alla är överens om skall gälla för den långsiktiga reformen. Senast i oktober 1989 skulle länderna lämna besked om hur de avsåg genomföra minskningen 1990.

Andra länder, som t.ex. EG-länderna och USA, har i sina notifikationer angett direkta minskningar av stödet som sitt bidrag till halvtidsuppgörelsen. Eftersom Sverige står mitt uppe i utformningen av en ny jordbrukspolitik ansåg vi för vår del inte att det var möjligt att på samma sätt notifiera konkreta åtgärder. Det vore ju att föregripa behandlingen i riksdagen av den proposition som skall läggas i vår efter remissbehandling av den livsmedelspolitiska arbetsgruppens rapport. Vi redogör i stället för bakgrund och huvudtankar i arbetsgruppens förslag och notifierar till GATT avsikten att inleda en process fr.o.m. 1990 som sedermera leder till minskat jordbruksstöd såsom GATT-överenskommelsen kräver.

Olof Johansson menar att "kommande riksdagsbeslut skulle framtonas som en formalitet" i notifikationen. Detta är fullständigt felaktigt. Vi redovisar klart och tydligt var vi befinner oss i processen. Det står t.ex. att det rör sig om ett förslag från en arbetsgrupp, att meningsskiljaktigheter föreligger i skilda frågor, att förslaget sänts på remiss, att regeringen avser att inleda konsultationer innan den i vår lägger en proposition i riksdagen och att det sedan är riksdagens sak att ta ställning. Detta kan var och en läsa i notifikationen, och jag har svårt att förstå att några oklarheter har kunnat uppstå på dessa punkter.

Anf. 18 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka för det utförliga svaret, som har givit bakgrunden till denna debatt. I GATT:s Uruguay-runda kom man överens om att GATT-länderna, som en del av kommande reformer, skall ta steg mot en friare internationell handel med jordbruksprodukter. Det jordbruksministern säger är helt riktigt.

Men i GATT-överenskommelsen betonas att förändringarna skall ske både gemensamt och successivt. Den notifikation vi här diskuterar gäller alltså 1990. LAG:s, dvs. livsmedelspolitiska arbetsgruppens, förslag sträcker sig över en betydligt längre period. Det finns anledning att betona att detta handlar om ett förslag – det är riktigt att detta har sagts –, att förslaget inte alls kommer från en parlamentarisk utredning, att det inte har remissbehandlats och att det inte har blivit föremål för riksdagsbehandling. Det gäller för övrigt också uppgiften i notifikationen om att regeringens delansvar för överskottsarealen slutar i och med 1990; inte heller denna fråga har blivit föremål för behandling av riksdagen.

Det som regeringen uttalar i detta dokument är alltså ett förslag – en partisinlaga om man så vill – och avsikter. Det betonas hela tiden att det finns en stor uppslutning kring detta, att alla parlamentariska partier har varit med i

detta arbete. Man skapar således intrycket att allting kommer att bli i enlighet med förslaget.

Det var när jag upptäckte detta som jag började reagera och började "gräva" i ärendet. Jag fann då mer, och jag skall gärna återkomma till detta.

Det har dessutom efter notifikationen, den 30 oktober 1989, förts samtal med Norge och Finland angående ett sammanfattande och övergripande papper om just GATT-förhandlingarna, detta i syfte att hitta en gemensam plattform.

Jag menar att Sverige i detta sammanhang har drivit en ensidig linje. Så småningom har länderna kommit överens, men Sverige har drivit en linje mot de övriga nordiska länderna. Jag vill gärna återkomma till denna fråga.

Anf. 19 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill understryka att det, precis som Olof Johansson säger, är fråga om en arbetsgrupps förslag, att detta skall remissbehandlas och att regeringen avser att inleda en konsultationsprocess. Därmed kan man inte rimligen ge någon ett intryck av att detta är någonting som är färdigt och klart.

Däremot är det, precis som det står, riktigt att: "The mandate and points of departure to the Working Group proposed by the Government were in all main aspects shared by Parliament." Det är riktigt, detta beslutades av riksdagen i december för två år sedan.

Men egentligen, Olof Johansson, vore det rimligare om man så att säga vände på kritiken. Man har alltså krävt av oss och av andra att vi skall kunna ange konkreta åtgärder som sänker jordbruksstödet i år. Vi kan inte göra detta av de skäl som jag har nämnt. Vi får därför notifiera att vi avser att inleda en process med beslut fr.o.m. i år. Sänkningarna kommer då naturligtvis senare än vad GATT egentligen har önskat av oss. Det hade på ett sätt varit mer begripligt om kritiken hade haft det motsatta förtecknet.

Men detta är något vi inte kan göra. Jag räknar med att vi, om GATT skulle kritisera oss för att vi nu bara notifierar en avsikt att starta en process 1990, ändå har hyggligt på fötterna för att föra den diskussionen med GATT, detta eftersom vi är mitt inne i en riksdagsbehandling.

Den nordiska diskussionen är en annan fråga, och den gäller förvisso något helt annat. Denna avser frågan hur man aktivt skall delta i en förhandling. Vi är i Norden överens om att miljöfrågorna, den regionala balansen och livsmedelsberedskapen är för oss viktiga frågor. Det gäller i dessa frågor att få fram förslag och inlägg i GATT-förhandlingarna så att vi inte körs över. Detta är vad vår diskussion egentligen har handlat om. Hur kan vi på bästa sätt se till att vi i de frågor i vilka det finns en stark enighet i den svenska riksdagen – miljöpolitiken, den regionala balansen och försörjningsberedskapen – inte blir överkörda, utan faktiskt kan få ett ord med i laget i GATT?

Anf. 20 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är svårt att föra denna debatt på ärans och hjältarnas språk. Dokumenten är på engelska, vilket märks av jordbruksministerns inlägg.

Vad det handlar om är att man, om man inte har något konkret att redo-

visa, enbart skapar oro när man överlämnar ett förslag. Man bör ge upplysningar om den process man har varit beredd att starta och vilken inriktning detta arbete har. Av notifikationen får man ett intryck av att förslagen på något sätt redan är förankrade. Jag noterar också att detta understryks i jordbruksdepartementets bilaga till årets budgetproposition. Vi har inte haft möjlighet att "på bredden" hantera dessa frågor. Det är därför viktigt att hålla sig till detta. Alternativet är att oro skapas ute på fältet, och detta är precis vad som har skett.

När det gäller de nordiska förhandlingarna har jag fått reda på att Sverige ensidigt har drivit vad vi kan kalla USA-linjen i fråga om tullar, medan övriga länder har haft en annan uppfattning.

Anf. 21 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! På den sista punkten kan jag i all enkelhet tala om att Olof Johansson har uppfattat saken felaktigt. Vi har inte drivit någon "USA-linje" i fråga om tullar. Detta kunde i och för sig också, herr talman, vara en fråga att diskutera, men låt mig ta upp den i ett annat sammanhang. Vad Olof Johansson sade i denna fråga kan jag mycket enkelt dementera.

Jag tycker nog att Olof Johansson egentligen själv bidrar till att skapa denna oro, och detta alldeles i onödan. Olof Johansson säger att man får intrycket att förslagen redan är förankrade i riksdagen. Men varför, Olof Johansson, skulle vi i så fall i notifikationen tala om att regeringen avser att inleda en konsultationsprocess? Uppriktigt sagt tycker jag att Olof Johansson vid detta tillfälle har omgivit sig med rådgivare som möjligen kunde ha haft litet bättre omdöme i denna fråga.

Anf. 22 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jordbruksministern vill förenkla denna fråga. Jag har faktiskt försökt sätta mig in i detta snåriga område på egen hand, och jag har gott om material för att kunna göra detta. Självfallet måste regeringen anmäla att vi har en remissbehandling, och i den meningen en konsultation, i den svenska beslutsprocessen. Något annat vore direkt felaktigt. Jag menar att man har gått för långt när man gör förslagen i lag till huvudsak, inte processen som sådan, och dessutom anmäler en avsikt angående stödet till över-skottsarealen utan att riksdagsbeslut har fattats. På den sistnämnda punkten lär det väl inte heller bli någon remissbehandling.

Jag tror att det är viktigt att göra denna distinktion klar. Om man inte samtidigt med det som i övrigt sker på hemmaplan gör klart att det finns en vilja att skapa rimliga förutsättningar för svenskt jordbruk, då skapar man enbart oro. Detta är vad som har hänt, och det är på grund därav som jag har reagerat.

Anf. 23 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill ändå i all välmening vidhålla att Olof Johansson i onödan och i litet oträngt mål sprider denna oro. Jag vill också påminna om att vi informerar, och vi är ytterligt öppna för att informera, riksdagens partier om det pågående GATT-arbetet. Det går bra att ta del av den informationen. Vi är mycket öppna för detta.

Det är alltså inte så som Olof Johansson säger – om nu detta skulle vara en poäng – att vi bara anmäler att detta remissbehandlas. Vi anmäler att det remissbehandlas, men dessutom säger vi att regeringen avser att inleda en konsultationsprocess i frågan. Detta torde innebära att vi inte anser att de förslag som finns i arbetsgruppens rapport är förankrade i riksdagen.

Detsamma gäller för övrigt arbetsgruppens enda förslag som avser just 1990, där det också sägs tydligt att det är fråga om ett förslag från en arbetsgrupp.

Men Olof Johansson är mycket välkommen att, som en del av hans partikamrater redan har gjort, ta del av informationen om hur vi bedriver detta arbete. Jag är för min del mycket angelägen om att klara ut missförstånd. Vi kommer enligt min mening, herr talman, att behöva mer av en diskussion om principerna och mindre av misstänklighöranden.

Anf. 24 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ställer gärna upp på detta, och det är också anledningen till att jag har riktat denna fråga till jordbruksministern. Jag anser mig emellertid, efter det att jag ställde frågan, ha fått bekräftelse på att den svenska regeringen i första hand driver en internationell avvecklingslinje med medgivanden, och detta utan att samtidigt skapa den arbetsro på hemmaplan och de garantier för rimliga övergångstider och annat som är nödvändiga för att detta skall kunna uppfattas som någonting positivt.

Jag vill således i all välmening varna för att man här skapar en situation, där man inte kan få till stånd någon bra dialog med representanter för jordbruksnäringen och kanske inte heller med olika politiska organ. Detta blir fallet om man skapar intrycket av att driva denna fråga aktivt i förhållande till GATT och därmed bakvägen "läsa upp" det svenska parlamentet och det svenska beslutet.

Det är detta som har oroat mig, och det är därför jag har väckt den här frågan. Därför har jag också kontaktat personer i Finland och Norge för att lyssna till hur diskussionerna förts i det nordiska sammanhanget.

Anf. 25 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Nu har Olof Johansson tagit ett par steg tillbaka i och med att han säger att vi skulle ha läst parlamentet. För ett par repliker sedan uppfattade jag att han på den punkten i alla fall accepterade vad jag har sagt i svaret. Det går ju också att läsa innantill.

Men jag vill komma tillbaka till det som är en viktig fråga, nämligen att vi skall diskutera principerna snarare än att misstänkliggöra varandra. Det kommer nämligen ingalunda att vara lätt för små länder som Sverige, Norge och Finland att få ett ord med i laget när det gäller den slutliga uppgörelsen. Det finns en överhängande risk – och det är den som har präglat våra diskussioner med Finland och Norge, skulle jag vilja säga – för att vi skall bli överkörda, som man säger, av de stora i sammanhanget, alltså av EG och USA.

Det finns inte någon automatisk entusiasm för våra idéer om livsmedelsberedskap och de speciella regionalpolitiska intressen som Sverige, Finland och Norge har eller för våra miljösmål.

Detta kräver, vilket är en annan och viktig fråga, att vi är aktiva i förhand-

lingen för att på ett vettigt sätt få fram våra intressen, så att vi icke i slutvändan blir överkörda. Det vore kanske ändamålet med en viktigare debatt än den som vi har fört nu.

Anf. 26 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är väl dags att runda av den här diskussionen nu. Jag noterar att jordbruksministern är inriktad på att skapa förutsättningar för en dialog. Jag vill bara ge betyget att den inte har startat på bästa sätt.

Vi kan säkert föra en debatt i riksdagen och reda ut de här begreppen, och det är i så fall bra; det är syftet med den här frågan.

Jag tycker att man riskerar väldigt mycket av den svenska förhandlingspositionen när man inför GATT låser sig i notifieringar och på annat sätt och därmed skapar ett intryck av att detta är den svenska linjen och att den också är förankrad.

I övrigt har jag inte påstått något om att riksdagen skulle vara låst. Men det är klart att det med detta handlingssätt finns risker, då en regering går ut i en internationell förhandling, att man skapar detta intryck i det organ där man skall förhandla. Det är det som jag har reagerat emot.

Anf. 27 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! I så fall är de flesta andra länders notifikationer fastare och mer förankrade. Vi notifierar bara en process medan EG notifierar konkreta åtgärder; detsamma gäller USA, Norge och Finland. Australien och Nya Zeeland notifierar konkreta neddragningar. Det gäller också andra länder. Det är skillnaden.

Eftersom vi står mitt uppe i en process, har vi inte kunnat göra det som GATT egentligen har krävt av oss, nämligen att notifiera konkreta åtgärder. Det är alltså skillnaden.

Låt oss sedan gärna gå vidare till en diskussion om hur vi på bästa sätt under det år som återstår ser till att våra gemensamma mål får genomslag i de regler som kommer att bli internationellt giltiga. Jag vet ju att vi har gemensamma mål om miljöpolitiken, den regionala balansen och livsmedelsberedskapen.

Anf. 28 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Då noterar jag bara att man skulle ha nöjt sig med att notifiera den processen. Ingen kan anklaga oss för att vara mitt uppe i en process till skillnad från vad som gäller för andra. I det svaret ligger ju också att de övriga har fattat beslut och alltså konkret kan notifiera detta.

Jag har ju försökt säga hela tiden att detta har varit det normala.

Anf. 29 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Det var också vad vi gjorde.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 30 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM.

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig när det kommer besked om det stöd till bl.a. kallblodshästaveln som riksdagen beslutade om våren 1989 och hur det kommer att utformas.

En särskild arbetsgrupp med representanter för regeringen, Lantbrukarnas Riksförbund och AB Trav och Galopp har under 1989 diskuterat åtgärder bl.a. för att säkra verksamheten vid ridskolan Strömsholm. De tre parterna har beslutat att gemensamt skjuta till 9 milj. kr. för hästverksamheten vid Strömsholm, Flyinge och Wängen. Av detta belopp skall 1 milj. kr. användas för verksamheten vid Flyinge och Wängen. Det arbete som bedrivs vid dessa institutioner har stor betydelse för utvecklingen inom hästsporten och hästaveln för jord- och skogsbrukets behov. En viktig del i detta avelsarbete bedrivs av Svenska Hästavelsförbundet där samtliga rikshästavelsföreningar för kallblods- och varmblodshästar och ponnyer är medlemmar. Genom beslut i jordbruksdepartementet den 8 december 1989 har en halv miljon kronor ställts till Svenska Hästavelsförbundets förfogande som bidrag till investeringar i datautrustning m.m. Det bör härigenom bli möjligt att bl.a. effektivisera den hästkontrollverksamhet som förbundet bedriver.

Genom beslut den 11 januari i år har regeringen gett lantbruksstyrelsen i uppdrag att i samråd med Sveriges lantbruksuniversitet och skolöverstyrelsen utreda vissa frågor rörande hästavel och utbildning inom hästsektorn. Behovet av forskning, utveckling och rådgivning inom hästsektorn skall analyseras med utgångspunkt i riksdagens tidigare beslut om hästavel år 1984. Utredningen skall även ge förslag till ett sammanhållet program för hästavel, utbildning och forskning inom området m.m.

Genom samtliga ovan nämnda stödåtgärder stärks det svenska hästavelsarbetet som helhet, där även kallblodshästaveln utgör en viktig del.

Anf. 31 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga i anledning av riksdagens beslut om utredning av frågor inom hästsektorn och eventuellt särskilda åtgärder för att lösa hästavelns akuta ekonomiska problem.

Svaret är så till vida positivt att regeringen för några dagar sedan i ett pressmeddelande och nu här i riksdagen har tillkännagivit att lantbruksstyrelsen givits uppdraget att utvärdera avelsorganisationernas hästavelsarbete samt att kartlägga och lämna förslag till samordning av det utbildningsutbud som finns inom hästsektorn.

Det är vidare positivt att Hästavelsförbundet genom beslut i jordbruksdepartementet nu också erhållit visst ekonomiskt stöd för sin verksamhet i form av investeringsbidrag. Tillsammans med det stöd som regeringen, jordbruksnäringsen och Trav och Galopp tidigare beslutat att gemensamt skjuta till för hästverksamheten vid Strömsholm, Flyinge och Wängen bör de aktuella problemen kunna hanteras bättre framöver.

Herr talman! Det är glädjande att kunna konstatera att det sedan jag ställde frågan i början av december och därmed kanske ytterligare uppmärk-

sammade problemen har hänt en hel del inom departementet på det här området. Jag vill dock ändå fråga ett par saker.

Har regeringen för avsikt att diskutera med jordbruksnäringen frågan om användning av medel från jordbruksprisregleringen för att främja avelsverksamheten m.m., vilket krav riksdagen också instämde i? Är statsrådet beredd att särskilt beakta problemen inom kallblodshästaveln, inom vilken man under senare år känt speciell oro för framtiden?

Anf. 32 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag konstaterar att vi väl är ganska överens, åtminstone i det här skedet, vi får väl se sedan när utredningen är klar. Den har vi just aviserat, och självfallet skall vi följa riksdagens beslut i hela dess vidd.

Bakgrunden är ju att man 1982 beslöt avveckla statens hingstdepå och stuteri vid Flyinge och 1983/1984 beslöt överföra huvudmannskapet för hästavelarbetet från staten genom lantbruksstyrelsen till en huvudorganisation som bestod av de dåvarande hästavelsföreningarna. Efter den omorganisationen har det uppstått problem.

Med denna utredning hoppas vi kunna tackla de problemen och också de utbildningsfrågor som riksdagen diskuterade och som Ingvar Eriksson även berört.

Anf. 33 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att den omorganisation som har genomförts de senaste åren har betydelse just för hästavelns status i dag. Men det är också ett mycket viktigt område, och jag är tacksam för det besked statsrådet ger i dag om att han är beredd att följa utvecklingen.

Vi hoppas givetvis också att han är beredd att vidta de åtgärder som det kan finnas anledning till om det skulle uppstå speciella problem inom något område.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1989/90:323 om rågveteimporten

Anf. 34 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig när regeringen avser att vidta åtgärder mot importen av rågvete och vilka åtgärder som är aktuella.

Som jag redovisat i ett tidigare frågesvar är rågvete i dag bundet i GATT till s.k. 0-tull. Det innebär att Sveriges gränsskydd för närvarande inte omfattar rågvete. Denna icke avsedda lucka i gränsskyddet innebär att rågvete kan importeras utan att någon införselavgift behöver betalas. Genom detta kan det uppstå problem, eftersom billigt rågvete kan importeras och konkurrera ut inhemskt producerad spannmål.

Tidigare har importen varit mycket begränsad och har i huvudsak varit avsedd för växtförädlingsändamål. Under hösten 1989 ökade dock importen till Sverige. Fram t.o.m. den 3 december 1989 hade enligt tillgänglig tullstatistik ca 15 700 ton importerats. Den totala importvolymen bör därför i dag

ligga någonstans mellan 15 700 och 20 000 ton. Den importerade varan är avsedd att användas som foder. Sammanlagt är utbudet av rågvete på världsmarknaden mycket litet då den totala odlingen i världen fortfarande är mycket begränsad. Det hindrar emellertid inte att importen till Sverige ändå kan bli relativt omfattande och vålla problem för den svenska spannmålsproduktionen. Åtagandena enligt GATT-avtalet innebär att Sverige inte har frihet att införa gränsskydd för en produkt, i det här fallet rågvete, utan att frågan först blir föremål för en förhandling i GATT.

I de nu pågående handelsförhandlingarna i GATT står jordbruket med som en mycket viktig punkt på dagordningen. Deltagarländerna har åtagit sig att under de pågående förhandlingarna undvika handelspolitiska åtgärder som strider mot GATT-avtalet samt att reducera tidigare gjorda åtgärder som strider mot detta avtal. Dessutom har deltagarländerna vid förhandlingarna enats om att tullar och s.k. icke-tariffära handelshinder inte får höjas eller utvidgas till nya produkter så länge förhandlingarna pågår. Sverige kan alltså inte i dag ensidigt fatta beslut om att införa gränsskydd för rågvete.

Jag är medveten om de problem som en rågveteimport kan förorsaka och enligt min mening bör ett gränsskydd upprättas även för rågvete. Vid de pågående GATT-förhandlingarna som avslutas år 1990 kommer man emellertid bl.a. att diskutera olika metoder att anpassa stöd och skyddsåtgärder inom ramen för de övergripande minskningar som deltagarländerna är överens om. Som jag tidigare förklarat är det min avsikt att inom ramen för dessa förhandlingar aktualisera frågan om rågvete, så att ett gränsskydd så snart som möjligt kan upprättas även för rågvete. Dessutom undersöks inom regeringkansliet under vilka omständigheter GATT-avtalet skulle kunna medge nödfallsåtgärder för att förhindra skadevällande import.

När det slutligen gäller kvaliteten på det importerade rågvetet förutsätter jag att berörda myndigheter kontrollerar att importerade partier håller den kvalitet som krävs enligt svensk lagstiftning.

I det sammanhanget kan jag nämna att lantbruksstyrelsens kontroll av vissa rågvetelaster visat spår av mjöldryga som endast uppgår till ca 10 % av det tillåtna gränsvärdet. Däremot har lantbruksstyrelsen i ett par partier importerat rågvete konstaterat höga halter av flyghavre. Styrelsen har vidare funnit att överlämnande och transport av rågvete skett på sätt som strider mot flyghavrelagen. Ärendena har därför överlämnats till åklagare.

Anf. 35 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret på min fråga om den i dubbel bemärkelse osunda rågveteimporten som har förekommit under hösten 1989.

Svaret andas vilja att vidta åtgärder, men dessa är tydligen helt beroende av vad man kan åstadkomma inom GATT och även förlitan på kontrollerande myndigheters förmåga. Det borde finnas även andra vägar.

Under hösten har, som statsrådet sade, importerats betydande kvantiteter rågvete till Sverige. Denna import är inte belagd med införselavgifter, vilket ställer till problem för den svenska spannmålsodlingen. Vi tvingas ju exportera vårt spannmålsöverskott, och det åstadkommer kostnader för både

spannmålsodlare och staten. Det innebär givetvis också en press på lönsamheten inom svensk spannmålsproduktion.

Utöver dessa problem har det också framkommit att det har funnits rågvetepartier med betydande mängd flyghavrekärnor. Flyghavre är ett mycket svårbekämpat ogräs. Det finns en lag som ställer krav på de svenska odlarna när det gäller flyghavre. Mot den bakgrunden är denna import oerhört allvarlig. I vissa prov har det visat sig att det har funnits upp till 28 flyghavrekärnor per kilo. Vidare har det konstaterats betydande mängder vete-, råg-, korn-, havre-, raps- och majs-kärnor i sådana prov. Dessutom har det funnits ytterligare ogräsfrön från kvickrot, snärjmåra, blåklint och åkerbinda. Detta är mycket allvarligt. Det ställs mycket hårda krav på de svenska spannmålsodlarna när det gäller bekämpningen av inte minst flyghavre, men också när det gäller annan bekämpning av ogräs.

Vilka möjligheter till framgång kan det bli med de krav som statsrådet har tänkt ställa inom GATT?

Anf. 36 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Utan att på något sätt i förväg göra prognoser om min egen förmåga att förhandla, vill jag säga att jag tycker att vi har gott på fötterna för att i en förhandling med GATT åstadkomma ett sådant gränsskydd.

Jag har klart sagt i det här svaret, och även tidigare, att det är min avsikt att vi skall kunna upprätthålla ett sådant skydd för rågvetet.

Jag vill tillägga till det Ingvar Eriksson har sagt, att eftersom rågvetet är en ny typ av spannmål är det viktigt att verkligen kontrollera importen. Det anser jag, precis som Ingvar Eriksson, är mycket väsentligt. Lantbruksstyrelsen har också prioriterat denna fråga. Man har också visat, liksom både Ingvar Eriksson och jag, hur väsentlig flyghavrefrågan är. De ärendena har ju överlämnats till åklagare enligt flyghavrelagen.

Anf. 37 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det gläder mig att statsrådet delar den uppfattning jag har.

Jag vill ytterligare en gång ta upp frågan om ogräsbekämpningen. Vi har inom den svenska jordbruksnäringen målsättningen att minska användningen av bekämpningsmedel. Inte minst mot den bakgrunden är det angeläget att vi inte får in rågvetet i betydande mängd med svårbekämpade ogräs. Finns det den vägen möjlighet att göra någonting för att få stopp på detta?

Anf. 38 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Vi undersöker nu om GATT-avtalet medger nödfallsåtgärder för att förhindra skadevällande import. Jag räknar med att vi skall få fram besked om det relativt snart.

Anf. 39 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Finns det några tidigare internationella exempel, där man har kunnat använda sig av s.k. nödfallsåtgärder mot skadevällande import?

Anf. 40 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Detta är relativt ovanligt, och det är därför som vi måste gå igenom frågan med bl.a. kommerskollegium.

Anf. 41 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Statsrådet är den som har huvudansvaret för jordbrukspolitiken i landet. De svenska bönderna ställer kravet att statsrådet med all kraft söker vidta åtgärder för att hämma denna mycket osunda import.

Anf. 42 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag skall försöka göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1989/30:343 om arrendatorernas villkor

Anf. 43 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen kommer att speciellt uppmärksamma arrendatorernas drastiskt förändrade villkor och redan nu börja arbeta för att göra deras arrendekontrakt mer rättvisa utifrån en förändrad jordbrukspolitik.

Den parlamentariska arbetsgruppen har hösten 1989 lämnat sitt betänkande med förslag till ny livsmedelspolitik att gälla från och med 1 juli 1990. I betänkandet (Ds 1989:63) En ny livsmedelspolitik har bl.a. anförts att ett arrendavtal skulle bli oskäligt till följd av ändrade förhållanden, bör bestämmelserna i avtalslagen kunna återopas för att få en jämkning till stånd. Arbetsgruppens förslag remissbehandlas för närvarande.

Regeringen avser att under våren lägga fram en proposition om en ny livsmedelspolitik.

En stor del av landets jordbruksföretag arrenderas helt eller delvis, och vid dessa företag brukas även en övervägande del av åkermarken. Det är angeläget att jordbruksarrendatorerna även fortsättningsvis kan driva sina företag under rimliga villkor. Jordbruksarrendatorernas framtida situation är av stor betydelse och kommer att övevägas noggrant inför regeringens kommande förslag till en ny livsmedelspolitik. Då regeringens förslag i den här delen utformas kommer man självfallet att lägga stor vikt vid remissinstansernas synpunkter på arbetsgruppens förslag.

Anf. 44 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

43 % av den svenska jordbruksmarken är arrenderad. Frågan om hur arrendavtalen skall regleras i framtiden med tanke på den nya jordbrukspolitiken är en viktig fråga som berör många.

Vi kan förvänta att den nya jordbrukspolitik som vi nu diskuterar kommer att leda till stora förändringar när det gäller prissättningen på jordbruksprodukter. Priserna kommer att falla på de produkter som vi har överskott på, åtminstone i ett inledningsskede. Arrendatorerna saknar möjlighet att påverka sina kostnader. De kommer alltså att befinna sig i en situation, där deras inkomster faller men de inte har möjlighet att reglera kostnaderna. Arrendavtalen regleras ju mycket ofta på lång tid, kanske tioårsperspektiv.

Jag är glad att jordbruksministern säger att jordbruksarrendatorernas

framtida situation är av stor betydelse och att regeringen kommer att överväga situationen noggrant i det kommande förslaget till ny livsmedelspolitik. Samtidigt blir jag litet betänksam när jordbruksministern säger att detta har tagits upp i samband med remissmaterialet och att regeringen har anfört att om ett arrendeavtal skulle bli oskäligt bör bestämmelserna i avtalslagen kunna återopas för att man skall få en jämkning till stånd. Det som gör mig betänksam är att regeringen förlitar sig i så hög grad på remissinstansernas åsikter om detta. Om avtalslagens 36 § skall utnyttjas kommer detta att bli föremål för domstolsprövning. Avgörande för hur arrendatorernas situation kommer att påverkas är inte vad remissinstanserna anser utan de konkreta förslag som regeringen avser att lägga fram. Därför undrar jag om regeringen kommer att överväga någon typ av lagändring, eftersom de flesta som har läst avtalslagen säger att 36 § inte är tillämplig i denna typ av situationer.

Anf. 45 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Innebörden i mitt svar är naturligtvis att regeringen, som en viktig del av förberedelsearbetet inför propositionsarbetet, nu går igenom om det som föreslås i betänkandet, nämligen att man kan lita till bestämmelserna i avtalslagen för att återopa jämkningar, är tillräckligt. I detta sammanhang är remissinstanserna, men även de skrivelser som regeringen har fått redan före remissrundan bl.a. från Jordbruksarrendatorernas förbund, LRF och andra som har hört av sig, av betydelse. Självfallet är det en viktig och avgörande fråga för regeringen om man måste gå vidare utöver det som i lagutskottets betänkande har sagts vara tillräckligt när det gäller bestämmelserna i avtalslagen. Men denna beredning som regeringen gör är naturligtvis mycket viktig, eftersom en så stor del av jordbruket baseras på arrenden.

Anf. 46 ANNIKA ÅHINBERG (vpk):

Herr talman! Just arrendeavtalen och hur de kommer att regleras har väckt mycket oro och bekymmer. Nu när det pågår en livlig jordbruksdebatt ute i landet, som vi riksdagsledamöter ofta deltar i, är detta en fråga som vi ofta möter. Jag tycker inte att jordbruksministerns svar är tillräckligt tydligt. Men jag tolkar det som att regeringen överväger om det kan behövas någon typ av lagändringar för att garantera arrendatorerna omförhandlingar i och med den förändrade jordbrukspolitiken.

Anf. 47 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! I det intensiva utredningsarbete som pågår på departementet utesluter regeringen i nuvarande skede naturligtvis ingenting. Den existerande lagen har återopats, och huruvida den är tillräcklig måste regeringen göra en bedömning av innan den kan överlämna en proposition till riksdagen. Men detta är förvisso en högprioriterad fråga i departementet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 48 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att möjliggöra en utveckling av småskaliga slaktmetoder, t.ex. på gårdsslakterier, i samband med att reglerna om köttbesiktning ändras.

De ändringar i livsmedelslagstiftningen som träder i kraft den 1 juli i år innebär bl.a. att slakt endast får ske vid kontrollslakterier. Den besiktning som nu sker vid köttbesiktningsbyråerna skall upphöra. För närvarande byråbesiktigas knappt 1 % av slakten, räknat på antalet djur med undantag för ren.

Lagändringarna är ett led i en skärpt livsmedelskontroll. Levandedjursbesiktning före slakt blir exempelvis ett obligatoriskt moment. Förutsättningarna för att det vid betalning till producent tillämpas ett avdragsystem för påvisade sjukliga förändringar hos djuren ökar. Fr.o.m. den 1 juli i år kommer föreskrifter om köttbesiktning att meddelas med stöd av livsmedelslagen, vilket möjliggör förelägganden, förbud och omhändertagande av varor. Jag vill understryka att den nuvarande byråbesiktningen kan komma att godtas som köttbesiktning under en övergångsperiod som dock inte bör få sträcka sig längre än tre år.

Regeringen för en offensiv glesbygdspolitik. En del av denna innebär att man underlättar för en ökad lokal vidareförädling av bygdens råvaror. Jag tror att detta ligger i många konsumenters intresse. Det nya systemet för köttbesiktning skulle dock kunna innebära fördyringar för små slakterier – och det är ju detta som Annika Åhnbergs fråga har bäring på – som inte är kontrollslakterier och för de producenter som nu anlitar köttbesiktningsbyråer om inte särskilda åtgärder vidtas för dem.

Då regeringen strävar efter att främja lokal produktion och förädling togs därför frågan om den småskaliga slakten upp utförligt redan i propositionen om livsmedelskontroll våren 1989. För att den lokala utvecklingen inte skall motverkas bör bestämmelserna om köttbesiktning alltså anpassas i fråga om den småskaliga slakteriverksamheten. Regeringen har därför – såsom avisierades i den propositionen – uppdragit åt livsmedelsverket att utreda och lämna förslag om hur denna verksamhets intressen skall tillvaratas i samband med de ändrade bestämmelserna om köttkontroll. I uppdraget ingår att närmare utreda förutsättningarna, bl.a. från hygieniska och organisatoriska utgångspunkter, för denna typ av slakt. Uppdraget skall redovisas senast den 1 april i år.

Med utgångspunkt i denna redovisning kommer regeringen att ta ställning till hur de nya reglerna skall utformas för att främja lokal och småskalig slakt med bibehållen säkerhet för konsumenterna i fråga om livsmedelshygien.

Anf. 49 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på den här frågan. När det gäller livsmedelspolitiken finns det en ambition att öka både hygien och kontrollen i olika delar av livsmedelshandlingen. Då är förslaget att man skall avskaffa besiktningsbyråerna och i stället endast slakta på kontrollslakterierna ett sätt att åstadkomma detta. Det är klart att vi från vpk också

Svar på frågor

har ambitionen att hygienen skall vara god. Men å andra sidan finns ambitionen att man skall stimulera småskalig köttproduktion. Det talas t.ex. om alternativt produktion i fråga om kött på samma sätt som i fråga om grödor. Dessa saker står då till viss del i ett motsatsförhållande till varandra.

Denna diskussion om en kollision mellan två viktiga intressen förde vi redan våren 1989 här i riksdagen, då vi diskuterade en förbättring av livsmedelskontrollen. Det hade varit bättre om regeringen redan då hade haft ett förslag om hur dessa båda ambitioner skulle kunna förenas. Detta är ju inte en ny frågeställning som vi plötsligt ställs inför nu i januari 1990, utan denna frågeställning fanns ju redan då, vilket vi från vpk påpekade. Problemet är ju att situationen är akut. Det finns många lantbrukare runt om i vårt land som är beredda att starta, eller som redan har startat, produktion av t.ex. lammkött i enlighet med alternativa metoder. De har anslutit sig till KRAV, men sedan har det visat sig att de inte kan få sina djur slaktade enligt KRAV-godkända normer. De etablerade kontrollslakterierna åtar sig inte att utföra slakten på nödvändigt sätt. Dessa lantbrukare kan inte heller slakta på gården, eftersom det inte finns besiktningbyråer. Detta är därför mycket olyckligt för de många lantbrukare som även ur djuretiska aspekter vill satsa på denna bättre form av uppfödning och slakt. Det är därför beklagligt att regeringen nu skjuter detta på framtiden. En utredning skall visserligen vara klar våren 1990, men det sägs ju ingenting om när regeringen sedan kommer att fatta något beslut på grundval av denna utredning och när riksdagen eventuellt kommer att få ta ställning till detta beslut. Det kan ju tydligen dröja långt in i framtiden innan detta blir klarlagt.

Anf. 50 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Nej, Annika Åhnberg, jag tror inte att det skall behöva dröja så länge. Tidsmässigt finns det ju inget glapp i detta sammanhang. Enligt det beslut som riksdagen har fattat får köttbesiktningssproven finnas kvar under en tid. Det blir alltså inget glapp i fråga om detta. Regeringen har krävt att livsmedelsverket skall lämna besked senast den 1 april i år, just för att en anpassning av den småskaliga slakten till den större livsmedelskontrollens genomförande skall kunna så att säga fasa in. Jag tror därför inte att man skall behöva bekymra sig på den punkten. Däremot är det ju viktigt att man går igenom de praktiska frågorna. Och jag delar Annika Åhnbergs uppfattning att det är väsentligt att man kan skilja ut t.ex. alternativuppfödda djur och att KRAV-märkningen inte försvåras i detta sammanhang. Det är en praktisk fråga som man måste ta ställning till.

Sedan skulle det naturligtvis kunna finnas en intressekonflikt mellan kraven på hygien och kontroll å ena sidan, levandedjursbesiktning, och å andra sidan småskaligheten. Men jag tror inte, herr talman, att detta skall behöva vara så besvärligt. Problemet i de stora slakterierna är ju den stora mängd djur som kommer från olika håll och skall bedömas. Då är levandedjursbesiktningen vid slaktögonblicket nödvändig enligt riksdagens beslut. Men på gårdar med egna slakterier och där djuren är uppfödda är det, såvitt jag förstår, annorlunda. Utan att föregripa utredningsprocessen, vill jag säga att det måste finnas praktiska möjligheter för veterinärerna att levandebesiktiga djuren vid andra tillfällen, t.ex. i glesbygder. Det borde vara möjligt för vete-

rinärerna att fara ut till gårdarna vid andra tillfällen än vid slakttillfället, om detta inte är möjligt. Jag vill alltså bara peka på en praktisk fråga som jag tycker att man borde ta upp i detta sammanhang.

Jag tror också att det, för att man skall främja den småskaliga uppfödningen och slakten, är viktigt för konsumenterna att de kan känna säkerhet. Om man skulle så att säga slira på säkerheten motverkas ju konsumenternas önskemål att köpa denna typ av varor.

Anf. 51 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Eftersom vi nu står i begrepp att under våren 1990 besluta om en ny jordbrukspolitik och livsmedelspolitik, hade det varit önskvärt att lantbrukare hade kunnat se framför sig hur den framtida hanteringen ur hygienisk aspekt skall se ut även när det gäller småskalig slakt. Även om man nu säger att besiktningsbyråerna får finnas kvar i tre år, betyder det ändå att man bortom gränsen på tre år alltså i dag inte vet hur det kommer att se ut. Den nya jordbrukspolitiken, som skulle stimulera nischproduktion, är vi nu nästan på väg att sätta i sjön. Det hade varit värdefullt med en bättre överensstämmelse.

I övrigt delar jag jordbruksministerns uppfattning att det går att lösa dessa problem och att småskalig produktion av kött är en mycket värdefull del i det framtida svenska jordbruket. Jag hoppas med anledning av vad jordbruksministern här har sagt att det inte kommer att dröja alltför länge innan vi får se ett konkret förslag på hur det hela kommer att utformas.

Anf. 52 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Det hoppas jag också. Med tanke på de uttalanden som vi har gjort i propositionen – det är också vår avsiktsförklaring med anledning av riksdagsbeslutet – skall inte producenterna behöva känna oro för att de inte får utveckla sin småskaliga köttproduktion.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Meddelande om svar på interpellationerna 1989/90:106 och 107

Anf. 53 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag vill anmäla att Annika Åhnbergs interpellationer dels om jordbruket och framtiden, dels om planerad odling av genmanipulerade sockerbetor på grund av arbetsbelastning kommer att besvaras först den 15 februari.

10 § Svar på fråga 1989/90:328 om Europaharmoniseringen och den svenska jordbrukspolitiken

Anf. 54 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Håkan Hansson har frågat mig om regeringen är beredd att eftersträva att den svenska handelspolitiken inte kommer att diskriminera

Sveriges bönder. Han har särskilt åsyftat de diskussioner som pågår inom ramen för den s.k. Uruguayrundan i GATT och i EFTA-EG-processen.

Självfallet för regeringen en handelspolitik som inte diskriminerar svenska bönder. Något annat är uteslutet. Som utrikeshandelsminister är det min uppgift att på bästa sätt tillvarata svenska handelspolitiska intressen, vare sig det gäller i bilaterala sammanhang eller i det slags multilaterala förhandlingar som nämnts av Håkan Hansson och oavsett vilken sektor av vår ekonomi som berörs.

Jordbruksförhandlingarna inom GATT har som mål att få bättre ordning på världens jordbruksmarknader genom att minska handelsbarriärer och subventioner i jordbruket. Denna målsättning delas av de svenska jordbrukarnas organisation LRF. I april förra året enades man vid en s.k. halvtidsuppgörelse i GATT-rundan om att förhandlingarna skall syfta till kraftiga, successiva minskningar av stöd och skydd till jordbruket.

Målen och principerna för hur man skall nå fram till dem gäller lika för alla GATT-länder. Att Sverige skulle ta på sig längre gående förpliktelser än andra länder är inte aktuellt. Sveriges stöd har i själva verket ökat sedan 1986 då rundan inleddes, medan t.ex. EG:s har minskat. Detta visar att Sverige inte, som någon gång har antytts i den svenska debatten, "går före" i arbetet på att minska stödet till jordbrukssektorn. Å andra sidan skall vi – och måste vi – fullt ut följa den uppgörelse som till slut träffas i Uruguayrundan. Det gäller jordbruket liksom andra områden.

Samtidigt pågår ett internt svenskt reformarbete som skall ge bättre måluppfyllelse i livsmedelspolitiken men även göra oss bättre rustade inför de förändringar som sker internationellt.

Det är ännu för tidigt att uttala sig om hur slutuppgörelsen i GATT kommer att se ut. Låt mig bara säga att vi tillsammans med Finland, Island och Norge verkar för lösningar som på ett för våra förhållanden lämpligt sätt motsvarar de åtaganden som gjordes när Uruguayrundan startade och som preciserades i april förra året. Tillsammans presenterade vi strax före jul en inläga där vi betonade vår uppslutning kring de övergripande målen och beskrev metoder för att nå dessa. Där beaktas vissa speciella värden som är en del av vår jordbrukspolitik.

I de diskussioner som ägt rum mellan EFTA och EG är vi överens om att ett kommande EES-avtal inte skall omfatta någon gemensam jordbrukspolitik. Däremot kan det bli aktuellt med att ömsesidigt underlätta marknadstillträdet för enstaka produkter. Vidare diskuteras möjligheter att liberalisera handeln med bearbetade jordbruksprodukter, vilket också är ett svenskt intresse.

Anf. 55 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är naturligtvis ofrånkomligt att jag även kommer att beröra frågor som har kommit upp i den tidigare debatten här i dag. Jag har dock med denna fråga velat sätta in jordbrukspolitikerna i ett övergripande handelspolitiskt sammanhang. Det är två saker som jag vill lyfta fram: dels relationerna i de pågående GATT-diskussionerna, dels relationerna i diskussionerna med EG/EFTA. Något som jag tycker inte har kommit fram i diskussionerna när det gäller GATT-uppgörelsen är att man,

som det sades tidigare, enligt GATT-överenskommelsen i april skall börja dels frysa, dels sänka jordbruksstödet 1990. Vad man diskuterar inom ramen för GATT-överenskommelsen är i mycket hög grad sänkningar av det statliga exportstödet. Sett i det perspektivet har Sverige gått långt före. I dag har vi mycket producentfinansierat exportstöd. Därför är det oerhört viktigt att det i dessa GATT-diskussioner – även den förra frågan gällde detta – inte uppfattas som att Sverige tar ytterligare kliv. Vi ser ju i notifikationerna från de andra länderna, inkl. EG och USA, att det är det statliga exportstödet som man planerar att sänka. Där är vi redan långt framme i dag.

När det sedan gäller diskussionerna om EFTA och EG tackar jag för det svar som jag har fått, att det inte är tänkt att inom ramen för EES-avtalet ha någon gemensam jordbrukspolitik.

Anf. 56 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är riktigt att man i interimuppgörelsen i april – det är ju en halvtidsuppgörelse i GATT, inte någon slutlig överenskommelse, utan slutet på GATT-rundan hoppas vi skall bli vid månadsskiftet november-december i år – enades om en frysning och neddragning av jordbruksstödet under 1989 och 1990. Man sade också att GATT-rundans mål skulle vara kraftiga successiva neddragningar av stödet till jordbruket. Under rundans slutskede, alltså under 1990, skall man komma överens om metoder för neddragningar av jordbruksstödet fr.o.m. 1991. Det är alltså i detta sammanhang som vi från Sverige, Finland och Norge har lagt fram vårt förslag. Sverige har inte på något sätt, som sägs i debatten ibland, gått före, utan vi har en gemensam syn. På många sätt betraktar man kanske det paper som vi har lagt fram som ett försök till kompromiss med dem som tror sig vara större och mera betydelsefulla i detta sammanhang.

Anf. 57 HÅKAN HANSSON (c):

Herr talman! Vi skall inte ha repris på den diskussion som fördes tidigare om huruvida det var riktigt att lägga fram förslaget som notifikation. Jag deklarerar självfallet Olof Johanssons uppfattning. Det är risker med att lägga fram ett så utförligt förslag som en notifikation som avser en längre tidsperiod än den som aprilöverenskommelsen egentligen gäller.

Det som skapar oro bland jordbrukare är just att de tror att vi i Sverige är på väg att gå före i harmoniseringsprocessen. Jag vill gärna säga i detta sammanhang att det finns ett visst fog för det. Vi ser ju inom andra områden, t.ex. när det gäller kapitaltäkningsreglerna för bankinstitut, att man hänvisar till internationella åtaganden som är antagna, innan vi beslutar om sådant i parlamentet. Detta drabbar också lantbrukarna. Detta är risken när man gör på det sätt som man nu har gjort.

Avslutningsvis: När man tittar igenom notifikationerna från andra länder ser man att det föreslås neddragningar som vi redan har gjort i Sverige.

Anf. 58 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Den notifikationsdebatt som vi tidigare hade tror jag var fullkomligt uttömmande.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1989/90:338 om Indienordern till Bofors

Svar på frågor

Anf. 59 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gudrun Schyman har mot bakgrund av uttalanden av den nya indiska regeringen frågat mig om jag är beredd att medverka till att sekretessen kring Bofors kontrakt med Indien om fälthaubitsar hävs.

Regeringen har i hög grad redan medverkat till en offentlig redovisning av omständigheterna kring Bofors affär med Indien. Jag vill här särskilt nämna riksrevisionsverkets rapport om Bofors betalningar, som regeringen beslutat offentliggöra till stora delar, det underlag om hela affären som vi lämnat till konstitutionsutskottet samt de svar som jag och utrikesministern tidigare lämnat i riksdagen – senast utrikesministerns utförliga interpellationssvar den 1 december 1989.

Sekretess gäller fortfarande beträffande t.ex. haubitssystemets tekniska utformning, prestanda och de ingående kvantiteterna, upphandlingen i Indien samt betalningsvillkoren. Regeringen tillämpar härvid sekretesslagens bestämmelser på samma sätt som vid andra exportaffärer.

Enligt regeringens uppfattning ankommer det på AB Bofors att skapa ytterligare klarhet kring de transaktioner som företaget har genomfört. Det ligger utanför regeringens möjligheter att tvinga ett enskilt företag att offentligt redovisa sina ekonomiska mellanhavanden med en annan part.

Anf. 60 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka Anita Gradin för svaret. Det är ju jag som har mottagit de flesta svar som givits när det gäller den här affären. Det är också jag som har deltagit i den interpellationsdebatt som här refereras till. Men jag måste säga att jag är litet besviken över svaret i dag. I de tidigare debatterna kom vi ändå en bit på vägen – även om vi hade olika uppfattningar. Vi kom ju fram till att det inte var omöjligt för regeringen att häva den sekretess som gäller. Det handlade om en affärssekretess i förhållande till riksbanken – ingenting annat. Regeringen ville av, som Ingvar Carlsson sade vid en utfrågning i konstitutionsutskottet, moraliska skäl inte häva sekretessen. Man var rädd för att det då skulle gå illa när det gällde de fortsatta affärerna med riksbanken. Jag var av den uppfattningen att det här var djupt omoraliskt. Det hela visade att det egentligen var vapenindustrin som styrde och ställde i de här frågorna. Ja, så långt kom vi alltså.

Utrikesministern sade i den aktuella interpellationsdebatten att han inte alls var orolig för att Indien skulle avbryta ordern eller för att propåer av den typ som nu har kommit skulle komma. Propåer har alltså kommit. Den nuvarande premiärministern i Indien har gått till val med löftet att föra en okorrupt politik och tvätta vapenbyken både ordentligt och offentligt – till skillnad från regeringens medlemmar. Jag förmodar att det finns mycket prestige i den här frågan och att man därför också kommer att stå fast vid gjorda utfästelser.

Det innebär, enligt min uppfattning, att detta med regeringens prestige i denna fråga kommer att spela så stor roll att man är beredd att sätta Indienordern på spel vad gäller framtiden. Det kommer otvivelaktigt att få vittgående konsekvenser för Bofors och för dem som arbetar där. Dessutom kan

det få konsekvenser för de svenska skattebetalarna ifall man i Indien väljer att inte betala för den del av affären som man betraktar som mutor.

Jag tycker att man tar en mycket stor risk, och jag kan fortfarande inte förstå att de här intressena – jag tänker då på affären med riksbanken och på förtroendet för denna – kan betyda så mycket som det tydligen gör för regeringen.

Anf. 61 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det handlar inte om prestige. Vad vi i regeringen har sysslat med är ju att vi har försökt att tillgodose allmänintresset i diskussionen om hur vi skall besvara de indiska framställningarna. Då har vi gått så långt som det är möjligt med hänsyn till andra väsentliga svenska intressen.

Jag vill ännu en gång erinra om att riksbanken har mycket bestämda krav på sekretessen beträffande betalningsbalansstatistiken. Det är inte heller så, att den indiska regeringen har gjort någon officiell framställning i det här skedet.

Anf. 62 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag vet inte vad Anita Gradin menar när hon talar om en officiell framställning. Men det har ju kommit en officiell framställning tidigare om att man vill ha ut just den del av riksrevisionsverkets rapport som nu är hemligstämplad. Detta har varit ett stort allmänintresse för väljarna i Indien och det här har också varit, och är, ett stort allmänintresse för den svenska befolkningen.

Jag menar att regeringens agerande i den här affären består i att sätta det som Anita Gradin kallar för andra väsentliga intressen – dvs. riksbankens och Bofors intressen – i högsätet. Jag tycker att man gör en felbedömning. Det här visar just vilka intressen det är som styr den svenska vapenexporten och den svenska vapenhandeln.

Anf. 63 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag trodde att ett statsråd bl.a. har att följa de lagar och regler som Sveriges riksdag har fastställt. Det är vad vi försöker göra även när det gäller besvarandet av den framställning som har gjorts av den *tidigare* indiska regeringen om att man också skulle få ut de hemligstämplade delarna av RRV-rapporten.

Anf. 64 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Enligt pressuppgifter har den nuvarande premiärministern i Indien också framställt krav på att få en bekräftelse på hur det faktiskt förhåller sig. Man vet ju hur det är, eftersom uppgifter har läckt ut. Man känner alltså till de korrekta uppgifterna.

Jag kan inte, Anita Gradin, se att det när det gäller beslut som har fattats av Sveriges riksdag finns några hinder, som skulle göra att regeringen i dag inte har möjlighet att häva den sekretess som finns i förhållande till riksbanken.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1989/90:342 om vapenexporten

Svar på frågor

Anf. 65 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gudrun Schyman har med åberopande av uppgifter om att granatgeväret Carl Gustaf används av gerillan i Cambodja frågat om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av att kontrollen av den svenska vapenexporten inte skulle vara tillfredsställande.

Kontrollen av den svenska krigsmaterielexporten har successivt skärpts sedan 1970-talet. Jag vill särskilt hänvisa till lagändringarna 1983, då tillståndsplikt infördes för licenser på krigsmaterielområdet och bruket av slutanvändarintyg blev obligatoriskt, samt till den kontroll av marknadsföringsåtgärder m.m. som infördes 1988.

Vad som närmast förestår är en översyn av riktlinjesystemet och en reglering av samarbetsavtal på grundval av de förslag som 1988 års krigsmateriel-exportutredning fått i uppdrag att utarbeta.

Mot bakgrund av de åtgärder som regeringen vidtagit under senare år vill jag hävda att vi i dag har en tillfredsställande kontroll över den krigsmateriel-export som sker från Sverige mot vederbörliga åtaganden från köparlandets sida. Däremot kan vi inte alltid förhindra att svenska vapen som utförts enligt äldre bestämmelser ibland dyker upp i länder till vilka regeringen inte skulle ha beviljat utförelsetillstånd. Det gäller t.ex. sådan krigsmateriel som utförts före 1983, då slutanvändaråtagandenas giltighet var begränsad till fem år.

Anf. 66 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka också för det här svaret. Men samtidigt måste jag säga att jag inte alls delar den uppfattning som Anita Gradin här ger uttryck för, nämligen att det skulle finnas en tillfredsställande kontroll när det gäller krigsmaterielexporten från Sverige. Vi får ju ideligen påminnelser om att svenska vapen används vid väpnade konflikter – alltså där det inte alls är tänkt att vapnen skall användas. Frågan har diskuterats tidigare. Då handlar det bl.a. om Indien, där man använder svenska vapen när det gäller konflikten med Pakistan. Men Anita Gradin tycker att Indien är ett mycket bra land och att dess agerande svarar mot våra bestämmelser.

Min fråga gäller Cambodja och gerillan där. Hur vapnen kommer dit vet man inte. Jag har framför mig en tidningsartikel där Sven Hirdman, KMI, säger: Vi vet inte om det har skett på ett sätt som strider mot svenska bestämmelser.

Jag vill ställa följande fråga till Anita Gradin – egentligen skulle jag ha ställt frågan till Sven Hirdman: Kan vapnen ha kommit till Cambodja på ett sätt som *inte* strider mot svenska bestämmelser? På vilket sätt skulle det då ha skett?

Det antyds i artikeln att vapnen kan komma från Singapore. Men är vapenexporten till Singapore av det slaget att den stämmer väl överens med de regler och restriktioner som gäller för svensk vapenexport? Vi vet ju vilken typ av vidareexport som har förekommit. Jag vill på det bestämdaste hävda att man inom den internationella vapenhandeln har väldigt liten respekt för

svenska vapenrestriktioner. Jag tror att man på många håll tycker att det vilar ett löjets skimmer över det hela. Krypålen är många.

Vi har ingen som helst möjlighet att kontrollera den internationella vapenmarknaden, framför allt inte den stora andrahandsmarknaden, som i och för sig rör de gamla vapnen. Den andrahandsmarknaden kommer inte att förändras därför att vi möjligen skärpte reglerna 1983, utan den kommer att se precis likadan ut. Det är någonting som vi måste ha i medvetandet här i Sverige och som vi aldrig kan springa ifrån. Det här är bara ytterligare ett exempel på att den svenska hållningen är omöjlig.

Anf. 67 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Först skall jag ta upp själva frågan, nämligen om granatgeväret Carl Gustaf kan finnas i Cambodja. Ja, enligt den dokumentation som vi har, bl.a. i form av fotografier, kan vi tydligen utgå från att vapensystemet finns hos gerillan, även om det skulle vara i begränsade kvantiteter. Vad vi nu gör är att försöka se vilken typ av vapen och ammunition det är fråga om och varifrån de kan tänkas ha kommit. Vad som är viktigt för den svenska regeringen är ju om det rör sig om krigsmateriel som har överförs till Cambodja i strid med åtaganden som ett annat lands regering har gjort.

Jag vill då påminna Gudrun Schyman om att man med de slutanvändarintyg som fanns före 1983 bara åtog sig att inte föra krigsmateriel vidare inom en femårsperiod. Detta måste vi alltså komma ihåg. Då får vi också leva med att det kan dyka upp svenska vapen i andra hand, utan att man har brutit emot en överenskommelse med Sverige.

Anf. 68 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Ja, jag förstår innebörden av detta. Jag tror också att det fanns ett ärligt uppsåt att skärpa dessa regler när man fick klart för sig hur verkligheten såg ut. Men det är väl fortfarande så, Anita Gradin, att svenska vapen som är sålda till andra länder också efter 1983 används i konflikter där det inte var meningen att de skulle användas.

Vi har nyligen, bara för någon vecka sedan, fått reda på att svenska vapen användes vid USA:s invasion av Panama. Jag vet inte om Anita Gradin tycker att det är ett bra exempel på vapen användning som inte strider mot de restriktioner som Sverige har för svensk vapenexport. Jag tycker att det är ett bra exempel på hur bristfällig vår exportlagstiftning och våra restriktioner är. De är ohållbara, om man inte skall inta en hycklande attityd i denna fråga. Jag vet inte om Anita Gradin delar den uppfattningen.

Anf. 69 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag vet att Gudrun Schyman inte vill ha vapenexport utan vill stoppa den, och det är det enklaste sättet att klara ut alla de problem som finns på detta område. Men nu finns det av olika skäl möjligheter till vapenexport, och då hamnar man ofta i svårbedömbara situationer, där vi ändå försöker göra vårt bästa för att det skall fungera på ett bra sätt.

Anf. 70 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Vi är tydligen överens om att man hamnar i mycket svåra situationer, och jag undrar då: Anser inte Anita Gradin att det skulle vara

ärligare om vi hade en lagstiftning som sade att vapenexport var tillåten, med kunskap och medvetenhet om vilka stora problem detta ställer till med, vilka stora affärer det blir och att det är så fullt av kryphål? Det är ju i praktiken omöjligt att tro att de svenska vapnen inte skulle användas i väpnade konflikter. Skulle det inte vara ett bättre förhållningssätt, som innebar att man slapp en massa hyckleri och dubbelmoral i dessa frågor?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1989/90:354 om krigsmaterielexporten till USA

Anf. 71 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Kent Carlsson har med anledning av USA:s militära intervention i Panama frågat mig om regeringen kommer att stoppa exporten av krigsmateriel till USA.

Regeringen beslutar om utförsel av krigsmateriel enligt de riktlinjer som riksdagen har godkänt. Det gäller även för export av krigsmateriel till USA.

Varje ärende rörande utförsel av krigsmateriel behandlas för sig, och jag vill inte här föregripa de ställningstaganden som regeringen kan komma att göra med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall.

Beträffande regeringens syn på den amerikanska interventionen vill jag hänvisa till det officiella uttalande som tjänsteförordande utrikesminister Lena Hjelm-Wallén gjorde den 21 december. Där i sades att den amerikanska militära interventionen i Panama strider mot grundläggande folkrättsliga principer om icke-våld, staters suveränitet och territoriella integritet samt icke-inblandning i en annan stats inre angelägenheter, och vidare att det är panamanernas sak att tillse att demokratiska principer iakttas så att den odemokratiska Noriegaregimen ersätts av en regering tillsatt i fredliga och demokratiska former.

Det är vår förhoppning att ett fredligt och demokratiskt styre nu skall råda i Panama utan utländsk inblandning.

Anf. 72 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Gradin för svaret, som jag dock inte är nöjd med.

I går konstaterades med bildbevis att det svenska pansarvapnet AT4 har använts vid invasionen i Panama. Det är ett pansarbrytande vapen, som Sverige har exporterat till USA sedan 1985, och det finns framför allt hos de luftburna amerikanska divisionerna, som deltog i den första invasionsvågen i Panama.

Jag skulle vilja göra en liten historisk exposé över Sveriges export och USA:s agerande i olika internationella sammanhang, för att visa på den orimlighet som finns i den svenska vapenexporten i dag.

I september 1983 beskjuter USA Libanon.

I september 1983 invaderas Grenada av USA.

1984 minerar USA hamnarna i Nicaragua. Den internationella domstolen i Haag konstaterar att det är en direkt krigshandling.

1985 – strax efter det att domen från internationella domstolen i Haag har kommit – ger Sverige och den svenska regeringen det första exporttillståndet för AT4 till USA.

I april 1986 bombar USA Libyen.

Några månader senare 1986 ger Sverige det andra exporttillståndet till USA.

I oktober 1988 ger Sverige ett tredje tillstånd för export av AT4.

1989 invaderar USA Panama.

Vi kan alltså konstatera att USA – denna notoriska återfallsförbrytare, eller vad vi i Sverige kanske skulle kalla en "världsvärsting" – trots direkta krigshandlingar har fått importera svenska vapen. Nya avtal om export har medgivits trots att USA har varit direkt inblandat i krigshandlingar och där till indraget i ett antal internationella konflikter, som kan leda till väpnad konflikt i framtiden.

Jag vill fråga statsrådet, eftersom jag inte tycker att svaret är uttömmande: Skall jag tolka statsrådets svar så att regeringen mot denna bakgrund kommer att vägra tillåta exporttillstånd när USA ansöker om att få importera pansarvärnsroboten Bill, som man förhandlar med Bofors om just nu?

Anf. 73 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är riktigt, som Kent Carlsson påpekar, att vi under de senaste åren har haft en ganska betydande svensk krigsmaterielexport till USA. När det gäller den fortsatta behandlingen av utförelansökningar avseende USA, kan man konstatera att det i de gällande riktlinjerna inte finns någonting som för närvarande förhindrar utförelse av krigsmateriel till USA.

Jag vill också erinra Kent Carlsson om att utrikesutskottet vid flera tillfällen har behandlat just USA och då har dragit denna slutsats.

Anf. 74 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! De riktlinjer som riksdagen bl.a. har beslutat om säger att vapenexport i princip inte skall tillåtas till länder som är invecklade i väpnad konflikt eller är inblandade i konflikt som kan leda till väpnad konflikt. Vi kan konstatera att "världsvärstingen" USA vid flera tillfällen har varit inblandad i sådana krigsaktioner och att Sverige strax därefter har tillåtit export och regeringen har beviljat exporttillstånd. Det är märkligt. Jag måste hålla med Gudrun Schyman, som var uppe tidigare. Om man tolkar riktlinjerna på det sätt som regeringen uppenbart har gjort under årens lopp, kommer det att skada tilltron till lagar och beslut som vi fattar i riksdagen. Då vore det bättre att man i sådana fall ändrade lagstiftningen och tillät export, så att man inte behöver utsättas för den här formen av svekdebatt. Det kan tolkas så att Sverige uttalar en officiell princip och handlar efter en annan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 75 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig vad jag som ansvarig minister tänker göra för att skydda befolkningen och miljön i det stora område som drabbas av verksamheten vid Dala Airport i Borlänge kommun.

Som Viola Claesson själv nämner i sin fråga pågår nu i koncessionsnämnden för miljöskydd en tillståndsprövning av verksamheten vid flygplatsen. Dala Airport AB har i januari 1989 ansökt om tillstånd till verksamheten vid flygplatsen. Koncessionsnämnden har att, med anledning av bolagets ansökan, pröva om tillstånd enligt miljöskyddslagen kan lämnas till verksamheten och vilka villkor som i så fall skall gälla. En sådan prövning får regeringen inte föregripa, och jag kan därför inte nu gå in närmare på frågan om miljöproblemen vid just denna anläggning. Jag vill dock erinra om den ökade uppmärksamhet som regeringen fäster vid flygets miljöproblem. Ett uttryck för detta är att anläggande av flygplats med banlängd överstigande 1 200 meter sedan den 1 juli 1989 är tillståndspliktig enligt miljöskyddslagen.

Anf. 76 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Tack för svaret. Jag beklagar naturligtvis att Birgitta Dahl inte svarar specifikt om Dala Airport.

Jag tycker att Birgitta Dahl hade helt rätt när hon för några år sedan sade att Dala Airport är Sveriges onödiggaste flygplats. Det är många som tycker det, men det blev ett förfärligt oväsen efter det uttalandet. Särskilt vad det företagen som gick till attack.

Nu är företagen på alerten igen, eftersom flygplatsens miljötillstånd skall omprövas i koncessionsnämnden. Nu riktas attacken mot läkaren Bo Bjerres yttrande om flygplatsen. Som landstingets expert på området uttalar läkaren bl.a.: "Miljömedicinskt sett är den aktuella flyglinjetrafiken ej försvarbar, framför allt med tanke på de ansevliga luftföreningar som är en följd härav."

Redan 1976 lovade Dala Airport AB att ta bort miljöstörningarna inom två år. Då gällde det framför allt urea och glykol. Men först 13 år senare, när det var ett faktum att alla varningar om miljön visat sig berättigade och när flera sjöar hade dött, lovar företaget att man skall låta bli att använda urea och glykol – tillfälligt! Detta är bara ett exempel. Ingenting har gjorts för att förebygga miljöförstöringen, trots att Borlänge kommuns miljö- och hälsoskyddsnämnd bland många andra under lång tid krävt åtgärder.

För att få en mer generell diskussion vill jag fråga Birgitta Dahl: Accepterar statsrådet att flygtrafiken ökar generellt i Sverige? Anser Birgitta Dahl att kväveoxidutsläppen kan öka drastiskt, bara man minskar kolväteutsläppen, vilket sker om man övergår från Fokkerplan till nya Boëing-plan? Tycker Birgitta Dahl att bra tågförbindelser ur miljösynpunkt är bättre än flyg på kortare sträckor?

Anf. 77 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Först vill jag rätta Viola Claesson på en punkt. Det är inte fråga om att *ompröva* ett givet tillstånd utan att för första gången *pröva* den

här verksamheten. Regeringen har skärpt kraven på flyget genom att bl.a. föreskriva prövning, just därför att vi ser allvarligt på de miljöproblem som flyget förorsakar.

Avslutningsvis vill jag bara säga att alla trafikslag kommer att behöva anstränga sig ytterligare, om vi skall klara målet för kväveoxidutsläppen.

För min del tar jag tåget till Borlänge.

Anf. 78 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Det gör jag också, Birgitta Dahl. Jag tycker att det är vansinnigt att flyga sträckan Borlänge–Stockholm. Det finns de som av någon anledning – kanske därför att de inte har prövat tåget – tror att det är finare att flyga. Men det är obekvämt, och det är löjligt att flyga denna sträcka.

Anledningen till min fråga är att koncessionsnämnden skall behandla ansökningen för Dala Airport. Anser Birgitta Dahl att det är acceptabelt att ersätta Fokkerplan med Boëingplan? Det handlar ju inte bara om Dala Airport, utan det handlar om att flygtrafiken i Sverige ökat drastiskt. Dala Airport t.ex. lovar då att man skall byta ut Fokkerplanen mot nya moderna Boëingplan. Då minskar man visserligen kolväteutsläppen, som är farliga och som vi inte vill ha. Men i det här fallet – och det är ett bra exempel på vad som kommer att ske i Sverige – ökar man kväveoxidutsläppen fem gånger om fram till åren 1995–2000. Birgitta Dahl vill väl också minska kväveoxidutsläppen!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1989/90:289 om förbud mot oljeutvinning i Östersjön

Anf. 79 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Åsa Domeij har frågat mig när regeringen tänker återkomma till riksdagen med lagförslag som gör att Sverige bättre kan uppfylla sina internationella förpliktelser när det gäller oljeutvinning i Östersjön och hur dessa lagändringar kommer att se ut.

För prospektering och utvinning av olja till havs krävs tillstånd enligt kontinentalsockellagen och i fråga om svenskt sjöterritorium miljöskyddslagen. Det är länsstyrelsen som avgör om tillstånd skall lämnas enligt miljöskyddslagen och som efter prövning fastställer villkoren för verksamheten. Regeringen prövar frågor om tillstånd enligt kontinentalsockellagen.

För tillstånd till utvinning eller provborring utanför Sveriges sjöterritorium gäller endast kontinentalsockellagen.

När regeringen lämnar ett tillstånd enligt den lagen kan vid tillståndet fogas föreskrifter som är påkallade för att förebygga vattenförorening eller från andra allmänna synpunkter. Detta innebär bl.a. att föreskrifter om miljöskyddsåtgärder och andra försiktighetsmått kan meddelas i samband med att tillstånd lämnas. Jag vill understryka att regeringen ser med stort allvar på denna prövning och självfallet alltid föreskriver sådana åtgärder som behövs för att skydda miljön.

Vad så angår de folkrättsliga förpliktelser Sverige påtagit sig genom den s.k. Östersjökonventionen framgår av 5 § miljöskyddslagen liksom av regeringens beslut i samband med att tillstånd lämnas enligt kontinentalsockellagen på vilket sätt konventionens krav skall iakttagas.

Jag håller med Åsa Domeij om att miljöhänsynen inte särskilt klart framgår av kontinentalsockellagen. Detta beror på att lagen snart är 25 år gammal och att det vid den tiden var en vanlig lagstiftningsteknik att använda uttryck som "hänsyn till allmänt intresse" eller "allmän synpunkt" när man avsåg miljövärdfrågor.

En särskild arbetsgrupp i regeringskansliet utreder för närvarande konsekvenserna av att inrätta en svensk ekonomisk zon i havsområdet utanför territorialgränsen. I arbetsgruppens uppgifter ingår att presentera förslag som beaktar hänsynen till havsområdenas marina miljö. Arbetsgruppen beräknas presentera sitt arbete om en svensk ekonomisk zon under våren 1990. Regeringen kommer självfallet att föreslå de lagändringar som bedöms nödvändiga från miljöskyddssynpunkt.

Jag vill också erinra om att frågor som gäller skyddet av den marina miljön skall tas upp i den pågående översynen av miljöskyddslagstiftningen.

Anf. 80 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Miljöministern håller faktiskt med mig en hel del, när hon i svaret säger att miljölagstiftningen på detta område helt enkelt är dålig och att regeringen håller på att se över den.

Som det nu är prövar alltså regeringen ansökningar om tillstånd till oljeborrning utanför territorialvattengränsen godtyckligt. Det finns nämligen ingenting i lagstiftningen som säger precis hur prövningen skall gå till. Visserligen *kan* regeringen välja att göra en ordentlig miljöprövning, men den gör alltså inte det.

Jag kan ta ett exempel. Just nu ligger en ansökan om tillstånd hos industridepartementet från Gotlandsolja AB och Satellite Exploration AB. Detta är kanske en fråga för industriministern. De sökande företagen har ingett en miljöutredning, något som är i enlighet med miljöskyddslagstiftningen. Men denna utredning har hemligstämplats med undantag för sammanfattningen. Och så får man inte göra enligt miljöskyddslagstiftningen. I denna sammanfattning finns endast med risken för oljeutsläpp men ingen utredning om vilka miljökonsekvenser som detta företag skulle kunna medföra.

Är detta ett folkrättsligt brott eller inte? Uppfyller Sverige här sina internationella förpliktelser?

Östersjökonventionen kräver ordentliga miljöutredningar. Sådana har inte gjorts i detta fall. Om regeringen tycker att lagstiftningen är dålig, vänta då med att ge tillstånd till dess ni lagt fram förslag om en ny lagstiftning och riksdagen har fattat beslut om en sådan.

Anf. 81 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag håller inte med Åsa Domeij om att regeringens prövning är godtycklig. Den skulle kunna vara det om vi hade en regering som struntade i att i varje enskilt fall mycket noggrant pröva miljöfrågorna. Så är det

inte nu, utan vi har regler för gemensam beredning av alla sådana ärenden. Till yttermera visso har miljödepartementet, i denna som i alla andra frågor, att vara samordnande och pådrivande. Naturligtvis granskar vi detta ärende mycket noggrant, och jag tycker att Åsa Domeij skall vänta med att fälla något omdöme tills Åsa Domeij får se resultatet av den prövning som regeringen gör.

Anf. 82 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Ibland kan det vara bättre att vara ute i tid i stället för att vänta och se, men jag tycker ändå att förfarings sättet är litet märkligt. Miljöministern säger att regeringen alltid gör en noggrann och bra miljöprövning. Men jag kan inte begripa varför en miljöutredning som man begär att få utförd skall hemligstämplas av industridepartementet. Det är mycket skumt. I sammanfattningen sägs över huvud taget ingenting om att miljökonsekvenserna utretts, utan talas bara om riskerna i samband med själva oljeutsläppen. Jag tycker att det är konstigt. Varför vill regeringen i så fall inte ens offentliggöra miljökonsekvensrapporten från det företag som söker tillstånd?

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1989/90:313 om försurningen i Norrland

Anf. 83 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat mig vad regeringen ämnar vidta för åtgärder med anledning av katastrof rapporterna om försurningen i Norrland.

Försurningen av mark och vatten är fortfarande ett av våra mest allvarliga miljöproblem trots att de inhemska utsläppen av försurande ämnen har minskat kraftigt. Orsaken är att nedfallet av försurande ämnen som härrör från utsläpp utanför Sveriges gränser ännu inte minskar i någon betydande omfattning. En fortsatt kalkningsverksamhet är därför ett nödvändigt inslag i åtgärdsprogrammet för att minska försurningens effekter. I årets budgetproposition anvisas 15 milj. kr. ytterligare till åtgärder mot luftföroreningar och försurning. Detta innebär bl.a. att anslagen till kalkning av sjöar och vattendrag ökar och att resurserna för försök med skogsmarkskalkning förstärks.

Den katastrof rapport som frågeställaren syftar på är en särskild utredning som statens naturvårdsverk och fiskeristyrelsen har slutfört under år 1989 tillsammans med berörda länsstyrelser. Denna utredning visar att det finns omfattande försurningsskador i Norrlands inland och fjälltrakter.

Regeringen har i anslutning till detta gett naturvårdsverket i uppdrag att kostnadsbedöma och inbördes prioritera de olika försurningsskadade vattendragen och sjöarna i Norrland. Detta uppdrag skall redovisas till regeringen i en ny aktionsplan mot luftföroreningar och försurning i mars detta år. Därefter kan regeringen ta ställning till vilka insatser som behövs.

Anf. 84 BENGT HURTIG (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Hittills har man mest diskuterat den försurning som förekommit i södra Sverige. Vi har kanske litet till mans trott att Norrlands inland och fjälltrakter har varit rena och oförstörda och att dessa områden varit hotade först på längre sikt, men nu har vi redan problemen här. Det uppges att i Jämtland hela bestånd av ädelfisk har slagits ut, och vi kan anta att dessa problem kommer att fördjupas efter de surstötter som kommer med smältvattnet under våren. Små djur som plankton, märlor och dagsländor försvinner, och fiskens matförråd minskas. Aluminiumskador öringens gälar, så att den kvävs. I alltför surt vatten kläcks inte fiskens rom.

Staten och kommunerna har nu på olika sätt satsat på stöd till turismen, inte minst av regionalpolitiska skäl. Skulle sportfisket efter ädelfisk falla bort, är det ett hårt slag för vissa delar av turismen i Norrland. Också en försvagning av fritidsfisket skulle innebära svårigheter för berörda län. Om inga åtgärder vidtas till skydd för skogsmarken, kan vi också räkna med att inom något år få se skador på skogstillväxten.

Kommunerna har hittills såvitt jag vet fått 85 % i statsbidrag och har själva fått stå för 15 % av åtgärderna. Detta kan faktiskt för små kommuner betyda ganska stora kostnader, och jag hade hoppats på att regeringen skulle säga någonting om dessa problem i budgetpropositionen.

Anf. 85 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att Bengt Hurtig redan av mitt svar kunde sluta sig till att vi ser med stort allvar på dessa frågor och även förstår att situationen i Norrland av olika skäl delvis skiljer sig från situationen i landet i övrigt och att den, på ett sätt som tidigare inte var känt, är mycket allvarlig. Vi har med all rätt koncentrerat insatserna till de södra och sydvästra delarna av Sverige, eftersom de får ta emot så mycket från kontinenten och dessutom i betydligt högre grad än Norrlands inland utsätts för inverkan av trafiken i vårt eget land.

Det är generellt sett rimligt att kommunen bidrar med en mindre del av kostnaderna. Det särskilda uppdrag som vi nu har lämnat vad gäller Norrland visar att vi fäster avseende vid svårigheterna där och räknar med att kunna förstärka och förbättra insatserna i den delen av landet.

Anf. 86 BENGT HURTIG (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för den markeringen, och jag uppfattar också miljöministerns svar så, att vi kan se fram emot åtgärder på det här området. Jag vill ändå peka på att man när det gäller södra Sverige talar om insatser i miljardklassen medan man beträffande Norrland talar om insatser för hundratals miljoner. Det är här fråga om ett tillskott om ytterligare 15 miljoner, och det är en ganska liten summa i dessa sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 87 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig om regeringen är beredd att vidta sådana åtgärder att naturresurslagens stadgande om skydd för Moälvens vattenområde efterlevs.

Frågan syftar på en aktuell ansökan om tillstånd enligt vattenlagen till om- och tillbyggnad av Gottne kraftstation i Moälven. Vattendomstolen har enligt tillämpliga bestämmelser hänskjutit frågan om företagets tillåtlighet till regeringens prövning. Ärendet är för närvarande under beredning i regeringskansliet.

Görel Thurdin har som bakgrund till sin fråga hänvisat till innehållet i en övergångsbestämmelse till naturresurslagen. Övergångsbestämmelsen innebär att de av riksdagen antagna riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen skall iakttas när en ansökan i ett vattenmål har kommit in till vattendomstolen före naturresurslagens ikraftträdande. Ansökan rörande Gottne kraftstation är ett sådant ärende.

Genom riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen undantogs vissa vattendrag från utbyggnad. Riktlinjerna innebär emellertid inte att smärre åtgärder som hänförs till en redan företagen utbyggnad helt skulle förhindras. Tillåtligheten av sådana vattenföretag skall dock prövas av regeringen i varje enskilt fall. Samma reglering har i allt väsentligt inarbetats i naturresurslagen.

Moälven utgjorde ett av de vattendrag som undantogs från kraftutbyggnad redan i riktlinjerna. Av vad jag tidigare sagt kan man alltså sluta sig till att den ram inom vilken regeringen har att pröva ärendet rörande Gottne kraftstation praktiskt taget är densamma oavsett vid vilken tidpunkt ansökan kan ha kommit in till vattendomstolen. Regeringen måste självfallet iakttå tillämpliga regler vid ärendenas prövning.

Låt mig vidare säga att regeringens tillåtlighetsprövning enligt vattenlagen alltid är allsidig och grundlig. Prövningen sker med utgångspunkt i ansökan, varför vattenföretagets rubricering saknar självständig betydelse.

Anf. 88 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Tack för svaret, som i sig faktiskt kan inge tillförsikt inför kommande beslut, men som också kan skapa oro, eftersom besluten dröjer och man undrar vad som pågår.

Jag vill slå fast att orörda älvar är värdefulla. Det kan också sägas att detta har slagits fast i lagstiftningen, eftersom man i den annars inte skulle ha räknat upp olika vattendrag som man vill skydda. Det är därför som jag har ställt min fråga.

Regeringen måste också visa att denna lagstiftning verkligen gäller i praktiken, så att det inte uppstår en oro varje gång det kommer upp ett sådant här ärende där man känner att en stark part, i det här fallet Vattenfall, driver sin linje oerhört hårt.

Moälven är ju en av tre älvar i Örnköldsviks kommun som inte är exploaterade, samtidigt som 95 % av den utbyggbara vattenkraften redan är ut-

Svar på frågor

byggd. Moälven är väl värd att bevara inom kommunen, bl.a. på grund av de fina fritidsområden som finns runt omkring Moälven.

Vattenfall har egentligen ansökt om att få bygga en helt ny kraftstation – det är åtminstone vad kommunen hävdar. Man vill inte gå med på ens minimala avtappningskrav, och detta kan få förödande ekologiska konsekvenser. Kommunen hävdar att så inte skall bli fallet. Från den hävdas att det är fråga om ett ur energiförsörjningssynpunkt obetydligt projekt, och man anser att naturresurslagen skall följas. Till de älvar som där räknas upp hör, som jag sade tidigare, Moälven. Enligt kommunen förorsakar projektet inte endast obetydlig miljöpåverkan.

Kommunen har ett mycket kompetent hälso- och miljöskyddskontor. Jag vet att statsrådet tidigare har påtalat vikten av lokalt miljöansvar. Här har man tagit det ansvaret. Tycker inte Birgitta Dahl att det då är betydelsefullt att följa det som kommunen har anfört och också hålla på naturresurslagen?

Anf. 89 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tycker mig i Görel Thurdins inlägg spåra respekt för att vi skall vara mycket noggranna med själva prövningen och med att iaktta de regler som gäller, för att prövningen skall kunna bli så allsidig som behövs. Detta är ett svårt och komplicerat ärende. Vi är angelägna om att låta alla berörda komma till tals, och det kan bli många turer innan de är nöjda med det. Sådant kan fördröja behandlingen. Jag tror att Görel Thurdin vet, att om jag ger mig in på en mer genomgripande diskussion, kan jag föregripa prövningen och därmed undergräva min auktoritet när det gäller att tillvarata naturvårdsintressena.

Från mera allmänna utgångspunkter kan jag ändå säga att det vid tillståndsprövningen för alla vattenföretag görs en allsidig och mycket noggrann avvägning mellan olika intressen. Vattenlagens regler har utformats så, att lämpligheten av ett tillämnat vattenföretag måste bedömas med utgångspunkt i behovet av att långsiktigt hushålla med landets samlade mark- och vattentillgångar. Detta gäller särskilt vattenföretag av större omfattning eller på annat sätt ingripande natur. Till sådana vattenföretag får som regel räknas företag i skyddade älvar. Detta är en skyddad älv. Följaktligen ställer redan vattenlagen långtgående krav i linje med det synsätt som ligger till grund för naturresurslagen.

Slutligen vill jag säga följande till Görel Thurdin: Att uttala sig om någon av dem som nu har synpunkter på ärendet skulle vara att ge sig in i en diskussion som det vore mycket olämpligt av mig att föra, om jag skall ha förmågan att fortsättningsvis hantera detta ärende som ansvarig i regeringen.

Anf. 90 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag hyser också respekt för att statsrådet måste se till att man inte går in i ett visst ärende i detalj. Såvitt jag förstår har behandlingen av detta ärende pågått under en viss tid. Jag har med min fråga velat lyfta perspektivet. Man är orolig i kommunen. Jag tycker mig kunna utläsa av kommunens skrivelse att man där känner litet av desperation. Man är inte riktigt säker på hur naturresurslagen skall tolkas.

Jag tycker att detta är viktigt. Vi för många debatter här i kammaren om

olika älvsträckor. Att sådana debatter återkommer ständigt visar att man inte är övertygad om att naturresurslagen efterlevs som tanken var i riksdagen. Därför tycker jag att man kan ta upp frågan, även om behandling av ärendet pågår, för att framhålla vikten av frågan och visa hur människorna upplever den.

Anf. 91 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Självfallet förstår och respekterar jag att kammarens ledamöter vill fästa regeringens uppmärksamhet på ärenden som ni tycker är viktiga, och jag lyssnar mycket uppmärksamt. Jag utgår från att ni också respekterar de spelregler som gäller för mig.

Anf. 92 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag sade inledningsvis att vi gör det. Men jag tycker att detta är oerhört väsentligt. De ekologiska grunder vi har i vår miljö är oerhört viktiga att bevara, speciellt i en kommun där det finns så litet av outbyggda vattendrag. Moälven är av oerhört stor vikt för hela kommunbefolkningens fritidsintressen. Området runt omkring används oerhört mycket. Därför tycker jag också att det är viktigt att påtala detta vid ett sådant här tillfälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1989/90:321 om skydd för naturmiljön vid Torhamns udde

Anf. 93 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att skydda Torhamns udde mot vissa åtgärder som skadar naturmiljön.

Saken gäller militär skjutverksamhet på Torhamns udde i Karlskrona kommun. Koncessionsnämnden för miljöskydd har i ett beslut den 14 november 1989 lämnat fortifikationsförvaltningen tillstånd enligt miljöskyddslagen till sådan verksamhet. Beslutet har överklagats till regeringen av bl.a. statens naturvårdsverk och enskilda personer.

Regeringen kommer således nu att få tillfälle att mycket noggrant pröva de frågor som Annika Åhnberg tar upp. Som Annika Åhnberg säkert vet får jag inte föregripa prövningen genom att nu uttala mig om hur jag ser på ärendet.

Anf. 94 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på denna fråga.

Att vi människor skall anpassa oss till naturen och inte anpassa naturen till oss och att vi skall ta stor hänsyn till naturvård är vi alla överens om, åtminstone i teorin, och ofta när vi fattar beslut och stiftar lagar i denna församling. I praktiken däremot är det inte alltid så. Frågan om Torhamns udde – en liten del av vårt land och en ännu mycket mindre del av världen – kan på sätt och vis vara en symbol för en vanlig konflikt. I detta fall är det

koncessionsnämnden för miljöskydd som har haft att ta ställning till å ena sidan naturvårdens, fågellivets och friluftslivets intressen och å andra sidan försvarets materielverk, som har behov av områden för provskjutning och som vill utöka den verksamheten. Torhamns udde är naturreservat och anses vara av riksintresse när det gäller naturvårdsaspekter.

Nu kunde man ju tro att det, med de ambitioner när det gäller naturvård som denna församling har gett uttryck för och som även regeringen självfallet delar, skulle vara självklart att man i detta fall utgick från områdets betydelse som naturresurs och att man accepterade att det fick förekomma provskjutning bara om den kunde anpassas till naturvårdshänsyn. Men koncessionsnämnden har trots t.ex. naturresurslagen inte fattat beslut i den riktningen. Tvärtom, man har gett försvarets materielverk tillstånd till utökad verksamhet. Kommunen har protesterat, så när som på de moderata ledamöterna, som i sin reservation framhöll att om man skjuter, så smäller det. Det är i och för sig också en synpunkt. Företrädare för många andra intressen har sagt nej till denna utökning.

Nu säger miljöministern att hon inte kan föregripa regeringens prövning, och det förstår jag. Låt mig bara framföra den förhoppningen att regeringen i detta fall skall lyssna till kommunen och till dem som representerar naturvården, göra en noggrann övervägning och fatta ett beslut som ur de aspekterna är framgångsrikt.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 95 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag med anledning av både denna och flera andra frågor jag har svarat på tidigare i dag säga så här: När det gäller frågor om ärenden som är föremål för regeringens prövning har frågestunderna kommit att utvecklas till att bli en serie uppvaktningar i för frågeställarna och regeringen mycket angelägna ärenden. Liksom vid andra uppvaktningar lyssnar jag mycket uppmärksamt.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1989/90:327 om privatbilismen

Anf. 96 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att följa miljöavgiftsutredningens förslag, vilket enligt frågeställaren skulle innebära en ökning av privatbilismen.

Först vill jag be om ett förtydligande. Menar Sten Andersson att miljöavgiftsutredningens förslag skulle innebära en ökning av privatbilismen jämfört med nuvarande utveckling? Det är inte min uppfattning.

Regeringen arbetar intensivt med att steg för steg ställa om transportsystemet för att skapa ett mer miljöanpassat system.

Miljöavgiftsutredningens förslag utgör en viktig del av detta arbete. För

att nå vårt mål krävs även andra åtgärder vid sidan av de ekonomiska styrmedlen. Utredningens förslag har remissbehandlats. Regeringens förslag kommer att föreläggas riksdagen under våren.

Prot. 1989/90:51
16 januari 1990

Svar på frågor

Anf. 97 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Denna fråga är egentligen ganska onödig. Vi hade en interpellationsdebatt i december, och då refererade statsrådet till just miljöavgiftsutredningen. Då frågade jag tre gånger om en minskad ökning av privatbilismen trots allt inte innebar en ökning. Statsrådet undvek nogsnamt vid samtliga tre tillfällen att svara på denna fråga.

Svaret i dag är inte heller någonting. Statsrådet ställer sig fortfarande bakom svaret på interpellationen, där det refereras till en utredning i vilken man föreslår en minskad ökning av privatbilismen. Även de, herr talman, som har det minsta av skolor bakom sig, måste inse att en minskad ökning trots allt innebär en ökning. Om så inte är fallet, behöver vi ändra på svenska språket.

Anf. 98 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag har ingen annan kommentar än att denne Sten Andersson representerar ett parti som har motsatt sig alla förslag om att bromsa och minska bilismens skadliga inverkan på miljön.

Samma dag som vi senast hade en interpellationsdebatt lade Sten Anderssons parti, moderaterna, fram ett program när det gäller bilismen som innebär en fortsatt satsning på kraftigt ökade utsläpp av miljöskadliga ämnen.

Anf. 99 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Moderaterna är tydligen i gott sällskap, eftersom fru statsrådet själv uttalat i en interpellationsdebatt att hon anser att vi kommer att få en minskad ökning. En minskad ökning är dock trots allt en ökning, och det kan väl inte ens statsrådet Dahl undgå att erkänna.

Sedan glädjer det mig att vi i den här debatten är inne på samma linje.

Anf. 100 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är en fullständigt befängd uppfattning. Sten Anderssons parti representerar en linje som innebär att trafiken skall fortsätta att vara den samhällssektor som mest bidrar till försurande utsläpp och utsläpp av koldioxid, cancerframkallande och andra farliga ämnen.

Regeringen representerar en politik som innebär att denna utveckling skall brytas för att vi skall kunna göra något åt miljön. Vi har redan kunnat notera att utvecklingen har vänt. Det perspektiv som man får framför sig om Sten Andersson och hans parti skulle få någonting att säga till om är förskräckande.

Anf. 101 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Vi har tydligen redan fått någonting att säga till om, eftersom vi har fått med statsrådet på att hon i varje fall vill ha en minskad ökning, som trots allt innebär en ökning.

Sedan till det här med miljöfientlighet. Det var ju moderaterna som tog

37

initiativ till katalysatorrabbatterna i Sverige – århundradets största miljöframgång för bilismen.

Jag noterar ändå att det är ganska svagt att ett statsråd inte vågar erkänna att hon har yttrat sig felaktigt i ett interpellationssvar. En minskad ökning måste väl i rimlighetens namn innebära en ökning, annars måste vi ändra på svenska språket. Har jag fel i det avseendet ber jag verkligen om ursäkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1989/90:358 om kväveoxidutsläppen

Anf. 102 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att uppnå det av riksdagen fastställda målet om reducering av kväveoxider.

Riksdagen har på regeringens förslag slagit fast, att de svenska utsläppen av kväveoxider bör minska med 30 % till år 1995, räknat från 1980 års nivå. En rad beslut har fattats om skärpta krav när det gäller utsläpp från fordon och förbränningsanläggningar.

Miljöavgiftsutredningen har nyligen föreslagit ekonomiska styrmedel för att minska bl.a. kväveoxidutsläppen. Riksdagen har redan beslutat om en höjning av bensinskatten med anledning av utredningens förslag.

Trots detta delar jag Lennart Brunanders oro. Utsläppen av kväveoxider minskar inte i den takt vi önskar. Just därför har naturvårdsverket i uppdrag att föreslå ytterligare åtgärder, om det är nödvändigt för att klara målet. Sådana förslag skall redovisas i en ny aktionsplan mot luftföroreningar och försurning, som naturvårdsverket presenterar i slutet av mars. Regeringen kommer sedan att ta ställning till vilka ytterligare åtgärder som behövs.

Avslutningsvis vill jag säga att regeringens mål är att minska utsläppen till nivåer som naturen tål. 30-procentsmålet är inte ett slutmål. Det krävs ytterligare minskningar av utsläppen för att vi skall klara en långsiktigt hållbar utveckling.

Anf. 103 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det är bra att miljöministern här ger uttryck för sin oro över att utvecklingen inte går så snabbt som den borde göra. I flera av de svar som miljöministern har avgivit i dag har det visats att det är försurningen som är ett av de stora problemen och att kväveoxiderna är en stor bov i sammanhanget. Utvecklingen har inte gått så snabbt som den borde göra.

Kväveoxidutsläppen har sedan 1980 minskat med bara 5 % medan målet utgör 30 %. En sådan minskning är inte tillräcklig. Centerpartiet drev en mycket hård linje när beslutet fattades, och den innebar att målet borde vara ännu tuffare, vilket är nödvändigt för att naturen skall må väl.

Det är ganska lätt att se var stötarna skall sättas in, eftersom mer än 60 % av kväveoxidutsläppen i luften kommer från trafiken. Riksdagen fattade ju ett beslut om att man skulle stimulera bättre avgasrening på gamla bilar – ett

beslut som fått ett ganska litet genomslag beroende på att reglerna är rätt så besvärliga.

Är miljöministern beredd att puffa på skeendet så att äldre bilar kan få en bättre rening, vilket skulle vara en effektiv åtgärd? Detsamma gäller för dieseldrivna bilar, för vilka krav ganska snabbt skulle kunna fastställas.

Inte minst skulle utsläppen minska om vi investerade mycket mer i järnvägstrafiken. Också flyget är ju en transportgren som har ökat kraftigt. Nu hänvisar miljöministern till naturvårdsverket, men redan i den budget som vi nu skall behandla borde det på den här punkten ha funnits med förslag.

Anf. 104 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det kommer att krävas ett batteri av åtgärder av olika slag. Jag vill särskilt nämna att man måste inrikta sig på att fordonen och trafikstrukturen behöver förändras och förbättras. Om detta har regeringen överläggningar med bl.a. den berörda industrin. Som Lennart Brunander vet hade vi en sådan överläggning på Harpsund i höstas. Vi har också haft särskilda överläggningar med företrädare för storstäderna, eftersom det som där sker är av stor betydelse för de nationella miljömålen och för de många människor som bor i storstadsregionerna. Vi kommer inte att tveka att med ekonomiska styrmedel av olika slag gå vidare på den vägen.

Jag vill ställa två frågor till Lennart Brunander. Den första frågan är: Varför var ni inte beredda att gå med på den höjning av bensinpriset som är en konsekvens av bl.a. miljöavgiftsutredningens förslag och som behövs för att vända utvecklingen och också var det som behövdes för att – enligt vad LRF redovisade för mig för en vecka sedan – göra etanolen konkurrenskraftig?

Den andra frågan som jag vill ställa i all vänlighet är: Oroar det inte Lennart Brunander att ett borgerligt regeringsalternativ, som nu ter sig allt mindre troligt, innebär att ni skulle behöva bli sams med moderaterna, vilka förespråkar en sådan linje som den föregående frågeställaren gjorde i den här bestämda frågan? Enligt min mening skulle detta göra det omöjligt för er att göra någonting åt de här svåra problemen.

Anf. 105 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det är naturligtvis väldigt bra att regeringen talar med företrädare för bilindustrin. Men efter den debatt vi hade om katalytisk rening vet vi att det inte händer så förfärligt mycket, förrän man fattar beslut som anger inriktningen för politiken. Vi måste alltså fatta beslut om vilka regler och normer som skall gälla för att industrin skall ha någonting att rätta sig efter. Vi väntar på ett sådant beslut och det är ett krav som vi har haft ganska länge när det gäller dieseldrivna bilar.

Jag vill komma tillbaka till frågan om miljöministern är villig att puffa på så att äldre bilar får en bättre rening. Det finns ett riksdagsbeslut på att det skall utgå bidrag för detta.

Birgitta Dahl ställde en fråga till mig om bensinpriset. Vi i centerpartiet gick med på den del av bensinprishöjningen som var föranledd av miljöutredningens förslag. Däremot gick vi inte med på den del av bensinprishöjningen som var föranledd av Kjell-Olof Feldts förslag och som skulle ge ho-

nom pengar för att klara skattereformen. Från miljösynpunkt har vi alltså följt upp detta.

En höjning av bensinpriset är kanske inte det bästa sättet att få ned åkandet med bil, utan det är i stället att satsa på järnvägar och kollektivtrafik för att ge människor ett alternativ. Bor man i glesbygden klarar man sig inte utan bil.

Slutligen finns det en möjlighet att göra etanolen konkurrenskraftig, och det är att ta bort skatten på den.

Anf. 106 Miljöminister BIRGITTA DAIL:

Herr talman! Till Lennart Brunander vill jag säga att det är helt klart att den nivå till vilken ni var beredda att sträcka er icke räcker för att klara miljömålen och åstadkomma en förändring. Den räcker inte heller för att göra etanolen konkurrenskraftig. Jag frågade LRF:s företrädare mycket noggrant om detta.

Jag vill även påminna om att det faktiskt var en socialdemokratisk regering som kom med de beslut som ledde fram till katalytisk rening, de nya avgaskraven. De besluten kom ni inte med under de sex år när ni hade regeringsansvaret. Frågan lades på is under de åren. Det fanns färdiga förslag som vi var beredda att sätta i sjön, när vi fick en borgerlig regering.

Jag tror att detta är ett mycket tydligt exempel på vad som skulle hända om vi på nytt skulle få en borgerlig regering. Den skulle bli handlingsförlamad i denna fråga, liksom i en rad andra frågor, eftersom man helt enkelt inte är överens.

Anf. 107 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! När det gäller katalytisk rening var inte förslagen färdiga att sätta i sjön år 1982, som miljöministern säger. Det dröjde ända till år 1989 innan de blev klara. Det var en ganska lång fördröjning. Vi drev på frågan mycket kraftigt under 1980-talet för att få en ännu tidigare start av det här. Det vågade, eller ville, inte den socialdemokratiska regeringen gå med på.

När det sedan gäller bensinpriset och etanolen kan man, genom att göra inhemskt producerad etanol skattefri, göra det möjligt att använda den även i dag. Dessutom kan det, och borde kunna, vara möjligt att använda den i stadstrafik, för dieselbussar i första hand, för att förbättra miljön i storstadsområdena – även om det skulle kosta litet mera. Miljön måste också få kosta något.

I ett tidigare inlägg frågade Birgitta Dahl om jag inte är bekymrad över moderaternas inställning. Jo, visst, är jag det. Det är självklart. Men jag är ännu mera bekymrad över att socialdemokraterna inte driver på det här hårdare, eftersom det faktiskt är socialdemokraterna som har makten. Målet för en minskning av kväveoxidutsläppen, som vi här talar om, är satt till 1995. Det måste vara en sak som socialdemokraterna driver nu.

Anf. 108 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det var bra att vi fick detta erkännande. Det är ett faktum att dessa frågor, tillsammans med några andra frågor, lades på is eller i långbänk, vad man nu skall kalla det, under era år vid makten. Det är riktigt att

det inte var fullständigt klart, men det skedde inget utredningsarbete och det utarbetades inga färdiga förslag. Vi fick ta igen en försening när vi kom tillbaka efter de sex borgerliga åren.

Inom LRF är man mycket tacksam för att vi genom höjningen av bensinskatten har gjort det möjligt att göra etanolen, inkl. fullskaleanläggningar, konkurrenskraftig utan skattebefrielse.

Jag vill också påminna om att regeringen för ett par veckor sedan anslog pengar till det största försöket i världen med etanoldrivna bussar. Det skall genomföras här i Stockholm.

Anf. 109 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det vore väldigt bra om försöket med etanoldrivna bussar också skulle göras med etanol tillverkad i Sverige, men så är inte fallet. Det borde vara möjligt att med regeringens och statens hjälp få i gång etanoltillverkning i Sverige.

Det är en myt, som socialdemokraterna ofta vill göra gällande, att det inte hände någonting under de borgerliga åren. Sanningen i det här fallet är att den utredning som så småningom kom med ett förslag om katalytisk rening tillsattes under den borgerliga tiden. Detta resulterade så småningom i att vi fick katalytisk rening. Sedan fördröjde socialdemokraterna i regeringsställning det här beslutet under flera år. Beslutet kunde ha fattats tre eller fyra år tidigare. Då hade vi varit i en bättre situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1989/90:360 om skyddade älvar

Anf. 110 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Siw Persson har frågat industriministern om han avser att ta några initiativ till att riva upp skyddet för älvar och älvsträckor som i dag skyddas i naturresurslagen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Som frågeställaren själv har framhållit ligger skyddet för flera älvar och älvsträckor fast i en av riksdagen stiftad lag. Skyddet är alltså så starkt att det fordras ett riksdagsbeslut för att upphäva det. Jag har hittills med glädje kunnat konstatera att det finns en mycket stark majoritet för detta skydd.

Låt mig erinra Siw Persson om att det är socialdemokratiska regeringar som under årens lopp har lyckats åstadkomma det skydd landets älvar och älvsträckor nu har. Regeringens uppfattning i frågan ligger givetvis fast.

Anf. 111 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Tack för svaret, miljöministern. Jag kan således konstatera att miljöministern svarar för industriministern. Därmed blir det här egentligen inte en debatt av något intresse. Jag tror faktiskt att Birgitta Dahl som miljöminister kämpar för de få älvar och älvsträckor som är skyddade i naturresurslagen.

Den intressanta frågan är i stället hur den nye industriministern kommer att påverka regeringen. Den socialdemokratiska 90-talsgruppen har öppnat dörren för beslut om att riva upp älvskyddet. Företrädare för LO har flera gånger uppmanat till och framfört krav på att man skall riva upp skyddet. Vi vet alla att den nye industriministern kommer från LO. Jag ställde därför min fråga till industriminister Molin. Jag har en känsla av att industriministern inte vill ställa sig upp här och yttra sig i denna för socialdemokraterna så känsliga fråga.

Jag vill avsluta med att säga att jag inte tycker att det finns någon anledning för Birgitta Dahl och mig att stå här och slåss om saker som jag vet att vi är överens om. Vi som kämpar för skyddet av älvar och älvsträckor vill ha reda på vad en person som har sagt sig vara intresserad av att riva upp skyddet anser. Det är den debatten vi skall föra.

Anf. 112 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror egentligen att det är överflödigt, men jag vill ändå påminna Siw Persson om att vem som än talar för regeringen talar för *regeringen* och har att följa de regler, riktlinjer och mål som gäller för hela regeringens arbete.

Det är jag som har ansvaret för dessa frågor i regeringen. Detta har till yttermera visso förstärkts, eftersom alla frågor som gäller fysisk riksplanering och naturresurslagen har förts till miljödepartementet. Liksom tidigare har jag nu att med förstärkta resurser verka samordnande och pådrivande i miljöfrågor i hela regeringen.

Anf. 113 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag kan bara en än gång konstatera att det är en pseudodebatt att diskutera en fråga som är ställd till en minister och som sedan en annan minister svarar för.

Jag vet också mycket väl att Birgitta Dahl svarar för miljöfrågorna. Vi är dock båda två väl medvetna om att det har skett en regeringsombildning och att en ny minister har kommit till. Vi har väl alla också lärt oss att olika personer påverkar i en regering. Den här regeringen är väl inte så statisk att den inte tar intryck av de nya medlemmarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1989/90:340 om statliga myndigheters ekonomiska redovisning

Anf. 114 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jan Sandberg har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta i syfte att uppmärksamma statliga verksamheter på vikten av en korrekt redovisning av offentliga medel.

Jag svarade här i riksdagen den 26 maj i fjol på en fråga med i stort sett samma innebörd som dagens. Jag nämnde då att en utredning om redovisningsrevisionen skulle tillsättas och att en ny budgetprocess med ny former

för styrning av den statliga verksamheten håller på att utvecklas. Detta arbete pågår nu.

Det är riktigt att antalet s.k. orena revisionsberättelser har ökat.

Den ökade andelen orena revisionsberättelser inger oro. Jag vill därför markera att en revisionsberättelse som pekar på allvarliga brister i medelsförvaltning eller redovisning inte får bli liggande utan åtgärd.

Med dessa båda utgångspunkter har jag redan tagit upp frågan med landshövdingarna och vid en träff med ett stort antal generaldirektörer. Vidare överväger jag om det finns anledning att ge nya eller ändrade direktiv för pågående utrednings- och utvecklingsarbete inom området.

Enligt vad jag har erfarit kommer RRV tillsammans med övriga s.k. stabsmyndigheter att i olika sammanhang ytterligare markera verksamhets- och styrelsens ansvar för att åtgärder vidtas med anledning av redovisningsrevisionens påpekanden. Detta kan ske exempelvis vid styrelseutbildning och seminarier för verksamhets- och ekonomichefer.

Anf. 115 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Orsaken till frågan är väl ganska uppenbar. Man tar sig för pannan, när man studerar vilka stora och allvarliga brister som förekommer i redovisningarna från vissa statliga verk och myndigheter. Det visar sig att så många som 55 av 350 myndigheter och verk får underkänt i form av att de får vad man kallar orena revisionsberättelser. Det handlar således om 55 statliga myndigheter. Om man jämför de orena revisionsberättelserna med vad som förekommer i privat företagsamhet, kan man säga att det ungefär är samma sak som att inte föreslå att man beviljar en styrelse ansvarsfrihet. Det handlar alltså i detta fall om mer än vart sjunde verk eller myndighet.

Låt mig nämna några exempel på vilka som har fått underkänt: samtliga försäkringskassor – alltså en i varje län –, både AMS och AMU, tio myndigheter inom utbildningsdepartementets område, bland dem två högskolor. Det finns också något som man skulle kunna kalla en "värsting" bland verken, nämligen boverket, som tidigare var bostadsstyrelsen. Denna myndighet har nu fått kritik för nionde året i rad, och det är dessutom fråga om ganska grav kritik.

Min bestämda övertygelse är att detta slarv med redovisningen av skattemedel måste stoppas.

Jag har tackat för svaret, men jag menar att det inte tycks som om några större åtgärder skall vidtas inom den närmaste tiden. Man skall överväga om det finns anledning att ge nya eller ändrade direktiv, och man avvaktar riksrevisionsverkets handlande. Jag vill då fråga statsrådet: Anser inte statsrådet att det, med anledning av den senaste tidens händelseutveckling, borde vara en prioriterad åtgärd inom statsrådets ansvarsområde att stävja utvecklingen i fråga om dessa orena revisionsberättelser?

Anf. 116 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Låt mig först rätta Jan Sandberg på en punkt. Det är inte fråga om 55 orena revisionsberättelser av 350. Om man använder sig av antalet 350 myndigheter, så har 29 stycken av dessa fått orena revisionsberättel-

ser. Om man talar om 55 revisionsobjekt, och då alltså räknar in även de regionala förvaltningarna, då är det fråga om ca 1 600 revisionsobjekt. Av denna anledning är de sammanställningar som finns i frågesvaret, vilka nu nämndes av Jan Sandberg, inte riktigt korrekta. Därför får man inte intrycket att detta är en oroande utveckling och att det är allvarsamt. Jag har också med anledning därav vidtagit en hel del åtgärder.

Detta är ett ytterligt prioriterat område. Jag har också redovisat att jag redan har vidtagit en del åtgärder. Jag har tillsatt en utredning, som bl.a. studerar hur man skall förfara om det kommer in revisionsanmärkningar. Jag har tagit upp frågan med vederbörande chefer och med landshövdingarna, med de olika organen inom regeringen och med de andra departementen.

Jag ser faktiskt detta som en av de allra viktigaste åtgärderna som måste vidtas. Vi kan inte acceptera utvecklingen, och jag tror också att det framgår av det svar som jag har lämnat Jan Sandberg.

Anf. 117 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag får tacka för det klagörandet. Detta är en klar uppstramning och en förändring av uppfattning i jämförelse med vad som framkom i den debatt, som jag i och för sig inte var inblandad i, som försiggick här i kammaren våren 1989. Med detta klagörande vill jag säga till statsrådet att jag med stort intresse kommer att följa utvecklingen. Jag vill också önska statsrådet god lycka med att försöka förändra de negativa inslag i den statliga verksamheten som vi har sett prov på i och med att riksrevisionsverket har undersökt denna verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1989/90:345 om socialstyrelsens framtida organisation

Anf. 118 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Barbro Westerholm har med utgångspunkt i en tidningsartikel frågat mig om regeringen nu planerar ännu en omorganisiation för socialstyrelsen.

Riksdagen har med anledning av propositionen (1989/89:130) om socialstyrelsens framtida roll, uppgifter och inriktning fattat beslut om socialstyrelsens huvudsakliga uppgifter och verksamhetsinriktning (SoU 24, rskr.296).

En ny organisation för det centrala verket gäller fr.o.m. den 1 januari 1990.

I syfte att stärka socialstyrelsens tillsyn inom hälso- och sjukvården kommer, med början under budgetåret 1990/91, en ny regional organisation successivt att införas. När den regionala organisationen den 1 juli 1991 är fullt utbyggd skall det finnas fem regionala tillsynsenheter.

Som framgår av årets budgetproposition bereds frågan om en fristående myndighet för kontroll av läkemedel m.m. inom regeringskansliet. En proposition planeras under innevarande budgetår. Läkemedelsavdelningen

inom socialstyrelsen försvinner därmed från socialstyrelsen och ingår i den nya myndigheten.

Prot. 1989/90:51
16 januari 1990

Svar på frågor

Anf. 119 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Socialstyrelsens, medicinalstyrelsens, liv har präglats av omorganisatio-
ner. Under andra hälften av 60-talet sysselsatte man sig mycket med sam-
manslagningen av de två myndigheterna. Sedan fick man inom myndigheten
viss arbetsro fram till mitten av 70-talet, då man på nytt satte i gång stora
utredningar om en omorganisation. Beslut fattades i riksdagen 1980 om en
ny organisation. Det tog några år att genomföra denna omorganisation. Ef-
ter detta fick man ett par års arbetsro, innan man satte i gång med statskon-
torets utredning 1986. Den blev färdig 1987 och följdes av departementens
utredning 1988, propositionen 1989 och sedan riksdagsbeslutet. Och den 1
januari i år infördes den nya organisationen.

Det var då jag med stor förvåning, 24 timmar senare, läste att statsrådet
började tala om nya förändringar inom socialstyrelsen. Jag tolkar svaret som
att detta var någonting förfluet i samband med en tidningsintervju.

Men detta är allvarligt, det är inte god personalpolitik. Det visar en bris-
tande känsla för hur människor i en myndighet känner, när ett statsråd går
ut och ifrågasätter deras verksamhet och tar upp frågan om en omorganisa-
tion av det här slaget.

Jag vill därför fråga civilministern vad han nu tänker göra för att klargöra
för socialstyrelsens personal vad som gäller under de närmaste åren. I valrö-
relsen sades det att man skulle göra någonting åt de 400 000 värsta jobben.
Jag tycker emellertid att man skall sopa rent framför egen dörr. Att bli ifrå-
gasatt av sin uppdragsgivare är bland det värsta man kan uppleva i sitt ar-
bete.

Anf. 120 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag har i mitt frågesvar klagjort vad som gäller. Det finns
inte mycket att tillägga. Jag tycker att Barbro Westerholm gör alldeles för
mycket av en artikel i en kvällstidning, en artikel som var föranledd av en
artikel i en morgontidning samma dag. Denna artikel har jag formulerat, och
jag står för varje formulering i den artikeln. Både rubriken och vissa formu-
leringar i artikeln verkar mycket tillspetsade. Jag tog emellertid inte så all-
varligt på detta, och det förvånar mig att Barbro Westerholm gör ett sådant
stort nummer av det.

Jag har över huvud taget inte talat om socialstyrelsen i min artikel utan om
den offentliga sektorns förändring i stort. Jag tror att vi under 90-talet, som
är det perspektiv min artikel hade, kommer att få uppleva flera förändringar.
Men det finns enligt min uppfattning ingen anledning att spela upp det hela
på det sätt som Barbro Westerholm har försökt göra här.

Anf. 121 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Jag har arbetat i 23 år i socialstyrelsen, och jag vet, från alla
olika positioner jag har haft, hur det känns när man läser sådana här saker i

Svar på frågor

tidningarna. Det är viktigt att tillrättalägga sådant. Att läsa att ens myndighet "ligger pyrt till", som stod att läsa i tidningen Expressen, är inte roligt.

Jag hoppas därför att det svar som civilministern nu har givit mig också presenteras för socialstyrelsen och att man därigenom kan räta ut de eventuella frågetecken som kan finnas rörande organisationen och myndighetens närmaste framtid.

Även jag har i och för sig full förståelse för att myndigheter inte kan vara statiska utan behöver förändras.

Anf. 122 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag har svårt att tro att så många människor har läst det som uttrycks i en kvällstidningsartikel, ord som inte jag har formulerat eller granskat, på så sätt att man lägger varje ord på minnet och tror att det förestår en omorganisation. Det är ju i stället, som jag har redovisat i frågesvaret, så att vi är inne i en organisationsfas.

Jag menar att man faktiskt samtidigt med detta kan diskutera 90-talet. Detta var vad jag berörde, utvecklingen i ett litet längre perspektiv. Och det finns ingen anledning att bli oroad på grund av det. Jag har över huvud taget inte tagit upp socialstyrelsen i den debatt som jag har fört.

Anf. 123 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Av de tidningsartiklar som jag har läst kan man inte utläsa annat än att socialstyrelsen och skolöverstyrelsen är två myndigheter som är i blickfånget i det här sammanhanget.

Jag vidhåller min uppfattning att människor funderar över och oroas av vad som står i tidningarna. Vi som är utsatta för massmedia i mångt och mycket är kanske litet annorlunda. Vi vet att så mycket blir fel. Dock tror vi väldigt ofta sådant som har lagts i någon annans mun.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1989/90:326 om flyktingförläggningen i Olofsfors

Anf. 124 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har frågat mig om flyktingförläggningen i Olofsfors har tillräckliga ekonomiska medel till att driva anläggningen och se till att materiella behov såsom kläder blir tillgodosedda.

Förläggningen i Olofsfors är en av invandrarverkets tillfälliga förläggningar. För driften av dessa förläggningar disponerar verket ett förslagsanslag. Varje förläggning kan därmed tilldelas de ekonomiska medel som krävs för att driva anläggningen på ett tillfredsställande sätt.

För personal, lokaler och andra förvaltningskostnader får varje förläggning en budget som bl.a. bestäms av förläggningens storlek. Jag utgår från och litar på att invandrarverkets ledning gör en riktig tilldelning av resurser till de olika förläggningarna.

Asylsökandes rätt till materiellt bistånd vid vistelse på förläggning regleras i lagen (1989:153) om bistånd åt asylsökande m.fl. och förordningen

Svar på frågor

Anf. 125 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Jag har fått det svar jag vill ha, kan man säga, nämligen att det är självklart att alla flyktingförläggningar får samma förutsättningar att bedriva arbetet. Men jag är så förvånad över att man bedriver arbetet så olika.

Vid en flyktingförläggning exempelvis har man två fritidsledare per 100 flyktingar, vid Olofsfors har man två stycken per 200 flyktingar, dvs. bara hälften så många. De har alltså lika stora anslag, näst intill i alla fall, för att bedriva fritidsverksamhet – jag vill helst att flyktingarna skall få arbete – men ändå blir resultatet så olika vid olika flyktingförläggningar.

De möjligheter som ges flyktingarna att ta sig till närmaste tätort är ju så olika. Det är något de kan behöva för att inköpa saker eller för att träffa människor och åka till sjukhus. En del förläggningar ordnar med bussar som kan disponeras relativt fritt. Vid ytterligare någon annan förläggning får flyktingarna inte lämna området därför att det inte finns någon reell möjlighet till detta. Många av förläggningarna ligger ju ute i skogen, i fin natur i och för sig.

Anf. 126 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Den här frågan ställdes av Ragnhild Pohanka den 8 december 1989. Det är nu gott och väl en månad som har gått sedan dess. För att besvara den här frågan har mina tjänstemän på invandrarverket fått skaffa underlag från invandrarverkets regionkontor. Sannolikt hade Ragnhild Pohanka genom att ringa till regionkontoret kunnat få svar på sin fråga på bara fem minuter i stället för att vänta en och en halv månad. Samma sak gäller ju frågan om eventuell fördelning av tjänster för fritidsledare osv.

Det är uppriktigt sagt inte något som jag kan reda ut från talarstolen i dag, men jag kanske kan be Ragnhild Pohanka att ringa regionkontoret och fråga vilka bedömningar man har gjort av olika flyktingförläggningars behov i det här avseendet.

Anf. 127 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Det finns alltså stort behov av att göra så. Den mänskliga behandlingen är naturligtvis olika, eftersom vi människor är olika. Men rent materiellt är behandlingen olika vid olika flyktingförläggningar. Jag kan se att en del av anledningen är att många av förläggningarna har kommit till så snabbt, eftersom behoven har varit så stora. Men man har också tillåtit en del privata s.k. klippare på denna marknad.

Jag skulle önska att invandrarverket och kommunerna kunde driva flyktingförläggningarna på så sätt att man inte kunde tjäna oskäligt mycket pengar på verksamheten och så att förhållandena bleve så likartade som möjligt när det gäller arbetsplatser och bostäder.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1989/90:356 om flyktingpolitiken

Svar på frågor

Anf. 128 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Inströmningen av asylsökande under andra halvåret 1989 blev över 20 000 med ett allt större antal för varje månad. En prognos för 1990 ger vid handen att 40 000–50 000 asylsökande skulle komma att söka sig till Sverige.

Regeringsbeslutet som offentliggjordes den 14 december var nödvändigt på grund av att den höga tillströmningen av asylsökande skapat en ohållbar situation – gränsen var nådd för vad vi klarar av om vi vill upprätthålla kravet på ett rimligt mottagande av flyktingar.

Beslutet fattades med stöd av en bestämmelse i utlänningslagen att asyl får vägras, om det finns särskilda skäl (3 kap. 4 § andra stycket 2). Som särskilda skäl att vägra asyl anges i lagmotiven bl.a. att förhållandena är sådana att det bedöms vara nödvändigt för att reglera invandringen. Det skall vara fråga om så pass många personer att det skulle medföra stora påfrestningar för det svenska samhället och den svenska flyktingmottagningen att ta emot dem i Sverige (prop. 1988/89:86, s. 156).

Beslutet innebär att krigsvägrare och s.k. de facto-flyktingar inte längre beviljas asyl om det inte i det enskilda fallet föreligger särskilt starkt skyddsbehov.

Regeringsbeslutet gäller tills vidare, och trots de protester som framförts är det f.n. inte möjligt att upphäva det.

Anf. 129 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag hoppas att Maj-Lis Löow liksom jag har farit runt till flyktingförläggningarna och talat med dem som anger flyktingliknande skäl för att få stanna i Sverige. Många av dem anser vi vara flyktingar enligt Genèvekonventionen. Att det kommer väldigt många såg vi efter ett halvår, och jag ser den här regleringen genom att retroaktivt införa begränsningar i flyktinginvandringen vara ett sätt att justera siffrorna vid årsskiftet som om man justerade siffror i räkenskaper. Det var precis det som hände för något år sedan då man godtyckligt gav vissa personer uppehållstillstånd men inte andra.

Med de nya bestämmelserna hotas 15 000 människor att återsändas till sina hemländer. Jag skäms över att vara svensk, om vi skickar tillbaka de människor som bränt sina skepp i sina hemländer och som har låtit familjerna ställa upp och se till att de kom i väg. De flyr inte till Sverige därför att det är så fantastiskt här.

Människor kommer alltså från Kosova i Jugoslavien, alltså jugoslavalbaner. Amnesty och FN erkänner att man där kränker de mänskliga rättigheterna. En delegation från Europarådet gjorde samma bedömning i maj 1989. I fängelserna förekommer misshandel och tortyr med elektriska batonger t.ex. Jag anser att det som nu sker närmast är en anpassning till vad som gäller inom EG.

Hur kan det komma sig att vi tar emot nordiska medborgare för att balansera vår arbetsmarknad? Vi har ju så många arbetstillfällen att vi behöver nordisk arbetskraft. Vi har t.ex. fått hit 9 000 norrmän, vilket är bra. Men i

Stockholm berättade man på vår informationsdag i går att man där tidigare tagit emot 10 000 flyktingar per år. Nu var siffran bara 8 000. Jag uppfattar inte att det skulle vara något hinder att tillämpa den gamla lagen.

Prot. 1989/90:51
16 januari 1990

Svar på frågor

Anf. 130 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag tycker faktiskt inte att vi skall blanda in den norska arbetskraftsinvandringen. Jag trodde nämligen att vi var överens om passfriheten och den fria rörligheten på arbetsmarknaden inom Norden. Den frågan hör inte hit.

Får jag dock säga att varje ärende i varje grupp, inkl. Kosovaalbaner, bedöms för sig och prövas mot FN:s flyktingkonvention. Jag kan också påpeka att vi redan nu tillämpar en generös bedömning också när det gäller vilka som är konventionsflyktingar.

Vi kan ju återgå till jämförelsen med Norge, eftersom Eva Goës nämnde det landet. Vi i Sverige brukar räkna med att ungefär 25 % av de senaste årens flyktingström har bedömts som konventionsflyktingar här. I Norge är motsvarande siffra 5 %.

Anf. 131 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag har fått uppgift om att man som praxis har tagit in ca 13 % flyktingar enligt Genève-konventionen. Jag anser att man i en rättsstat som Sverige inte skall använda sig av retroaktivitet. Men det är det som har skett. Jag kan inte säga om detta är ett lagbrott. Man har ju lyckats tolka lagen och utlänningslagen så att detta skulle kunna gå att genomföra. Men det verkar för mig mycket konstigt att bestämma att alla som har kommit till Sverige efter den 1 juli 1989 skall behandlas enligt den nya bestämmelse som beslöts den 14 december. Jag har på juridiskt håll försökt att ta reda på om detta är tillämpligt. Jag vill gärna ha svar på den frågan.

Om flera handläggare, utredare och tolkar hade anställts direkt när vi såg denna tillströmning, hade kanske dessa konsekvenser inte uppstått. Dessutom hade vi kunnat ha mycket enklare bostäder, vilket vi ju nu har. Man tar till gamla nedlagda sjukhus osv. Det känns faktiskt bra att ställa upp för flyktingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1989/90:357 om förhållandena i flyktingförläggningarna

Anf. 132 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har frågat mig om jag är medveten om att det skulle finnas olika uttryck för förtryck i flyktingförläggningarna som en följd av regeringens beslut i december 1989 om ändrad asylpraxis och om jag är beredd att ingripa mot dem.

Det framgår inte av frågan vari ett påstått förtryck i förläggningarna skulle bestå. Jag förstår därför inte vad Ragnhild Pohanka avser.

Jag har inte fått kännedom om några förhållanden vid förläggningarna

Svar på frågor

som kan betecknas som förtryck. Jag har därför inte för avsikt att vidta några åtgärder.

Anf. 133 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag har fått många brev, telefonsamtal och träffat flyktingar på förläggningar och i kyrkorna. Jag är säker på att det har förekommit vissa missförhållanden även före den 14 december, men det har accelererat. Det känns för mig som att man nu har fått konfirmerat att man kan ta till hårdhandskarna.

Det finns klara tecken på förtryck. T.ex. har en del som velat besöka släktingar och vänner i andra förläggningar fått sitt dagbidrag indraget. Bidraget är inte så stort, och flyktingarna behöver det hela tiden. På en del förläggningar har tvålar och schampo inte delats ut till ensamstående utan enbart till familjer. Lärare har inte fått vistas på förläggningar efter lektionstid. Två tolkar som jag har talat med har fått höra att de är olämpliga, eftersom de är för vänliga mot flyktingarna. De var inte olämpliga för att de skulle ha tolkat fel. Jag vill betona det, eftersom jag då naturligtvis tycker att de skulle ha avpolletterats. Dessutom har utan förvarning flyktingar hämtats från kyrkorum.

Jag är förvånad över att Maj-Lis Lööv inte har fått rapporter om detta. Hur det än är med beslutet från den 14 december, vilket jag tycker skall förändras, och hur vi nu skall handskas med det, anser jag att det är mycket viktigt att det inte utspelar sig repressalier i vårt land på våra flyktingförläggningar. Jag vet också att det inte på något sätt sker med invandrarministerns samtycke. Det är därför jag vill att detta skall komma ut och att en förbättring skall ske.

Anf. 134 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖV:

Herr talman! Jag har försökt att peka på, och jag gjorde det mycket tydligt när beslutet fattades i december, den mycket krisartade situation som rådde beträffande mottagandet av asylsökande. Vi har fått ta till nästan allt som finns i landet, inkl. färjor och båtar. Vi har kanske fått anställa personal som inte från början känner till alla regler och föreskrifter osv. Det har varit en mycket kaotisk situation, och jag kan mycket väl föreställa mig att ett och annat fel har begåtts.

Jag har inte märkt någon som helst förståelse hos Ragnhild Pohanka för att det har varit en sådan bekymmersam situation. Ragnhild Pohanka föredrar i stället att exemplifiera med en del saker som hon kallar förtryck, i stället för att vi ändå kunde vara överens om att det är självklart att det i en sådan här krisartad situation kan begås ett och annat fel.

Anf. 135 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Ja, ett och annat fel. Men det är genomgående allvarliga saker som händer, t.ex. att man får vara borta från förläggningen endast under en timme, även om man inte har fått ett utvisningsbeslut, att man inte får ta emot besök osv. Jag tycker att vi tillsammans skall försöka göra något åt detta.

Jag tycker inte att vi skulle fatta detta beslut, eftersom jag anser att vi inte

har utnyttjat alla möjligheter. Det finns erbjudanden från både kyrkor och andra organisationer om lokaler och möjligheter att anordna läger. Man skulle då också kunna påskynda behandlingen. Vi har ju också behov av arbetskraft. Då skulle humanitära skäl kunna få gälla, så att människorna snabbt kan komma ut i samhället.

Jag ser med tillfredsställelse att man i t.ex. Hedemora har prövat en liten förläggning med ungefär 27 platser. Det går ju att ha mindre s.k. dotterföretag till en huvudförläggning. Då är det genast mycket lättare att ordna med platser.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1989/90:73 till skatteutskottet

28 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 15 januari

1989/90:113 av *Hans Göran Franck* (s) till statsrådet Maj-Lis Lööw om inskränkningar i möjligheterna att få asyl:

Den 14 december 1989 beslutade regeringen att asyl endast kommer att ges till asylsökande, som uppfyller kraven enligt FN:s flyktingkonvention och till dem i övrigt som har "särskilt starka skyddsbehov", ett uttryck som inte finns i utlänningslagen.

Förändringarna innebär, enligt regeringens skrivelse till riksdagen om invandrar- och flyktingpolitiken, att "det inte längre skall vara möjligt att få asyl som krigsvägrare eller s.k. de facto-flykting om inte särskilt starka skyddsbehov föreligger". Beslutet gäller tills vidare och torde ha retroaktiv verkan. Den "exceptionella inströmningen av asylsökande, bristen på motagningsplatser i kommunerna och invandrarverkets framställningar" är enligt budgetpropositionen bakgrunden till beslutet. Beslutet har fattats med hänvisning till bestämmelserna om "särskilda skäl" i utlänningslagen (3 kap. 4 § andra stycket) som enligt lagförarbetena bara får tolkas mycket restriktivt.

Såvitt framgår av regeringskrivelsen har det av regeringen tillsatta flyktingpolitiska rådet inte behandlat frågan före regeringsbeslutet den 14 december. Inte heller torde UNHCR ha konsulterats före beslutet. Däremot har det uppgivits i pressen att överläggningar med UNHCR förekommit därefter.

I SIV:s skrivelse den 5 december 1989 till regeringen angavs att det "endast är genom ett utvidgat utnyttjande av institutet 'omedelbar verkställighet' som det blir möjligt att i nämnvärd grad underlätta för mottagningsidan". I anslutning härtill föreslog SIV vissa praktiska åtgärder om polisutredning i omedelbar anslutning till inresan av beslutskompetenta enheter från SIV på plats samt gate-kontroll och beslut om omedelbar verkställighet till tredje land av mobil SIV-enhet.

"Skulle grupper av asylsökande – typ turkbulgarerna – generellt beviljas asyl, så bör systemet utformas så att det blir möjligt att snabbt ge de nödvändiga tillstånden så att mottagningsystemet inte belastas", förklarade SIV.

Det har lämnats olika uppgifter om antalet asylsökande under 1989. Om man närmare studerar SIV:s statistik och beräkningar kommer man fram till att det skulle röra sig om 27 800. I skrivelsen till regeringen anges antalet 28 500. (Felräkningar har dock tidigare förekommit.) I budgetpropositionen talas om ca 29 000 asylsökande för 1989.

Den 20 november 1989 förklarade invandrarministern att vi mycket väl kan ta emot 20 000 flyktingar per år i Sverige. Bifallsprocenten har under senare år uppgått till 75–80 %. Om så skulle ha blivit fallet med oförändrade asylregler skulle antalet uppehållstillstånd uppgå till 21 000–22 000 på grund av asylansökningarna för 1989.

Med hänvisning till det anförda får jag ställa följande frågor till invandrarministern:

1. Hur stort är det definitiva och exakta antalet asylsökande för år 1989?
2. Vad inträffade under tiden den 20 november till början av december, som medförde att regeringsbeslutet den 14 december 1989 måste fattas?
3. Hur skall uttrycket "särskilt starka skyddsbehov" tolkas?
4. Är regeringen beredd att tillämpa beslutet endast beträffande dem som sökt asyl efter den 14 december 1989?
5. Kommer regeringsbeslutet att upphävas, och i så fall när kan detta beräknas ske?
6. Har överläggningar förekommit med UNHCR före och efter regeringsbeslutet den 14 december 1989 och vad har de i så fall lett till?

29 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 januari

1989/90:361 av *Gunnar Hökmark* (m) till industriministern om miljömässiga konsekvenser av kärnkraftsavvecklingen:

Kärnkraftsavvecklingen kommer att få betydande miljökonsekvenser. Redan i dag planeras en betydande utbyggnad av kraftanläggningar baserade på fossila bränslen. Under 1990-talet måste den elkraft projekteras som skall ersätta kärnkraften om detta beslut skall fullföljas. Samtidigt som den svenska energimarknaden skall kunna möta en växande efterfrågan skall

66 TWh el ersättas med framför allt fossila bränslen. Naturvårdsverkets gemensamma utredning om ett miljöanpassat energisystem pekar på två alternativa vägar att ersätta kärnkraften, men ger ingen bild av kärnkrafts-utvecklingens miljökonsekvenser. Den tidigare energiministern har inte velat medverka till att utvecklingens miljökonsekvenser utreds utan har enbart hänvisat till naturvårdsverkets och energiverkets gemensamma studie.

Är industriministern beredd att vidta åtgärder för att inför riksdagens kontrollstation redovisa de miljömässiga konsekvenserna av kärnkrafts-utvecklingen?

1989/90:362 av *Gunnar Hökmark* (m) till industriministern om kärnkrafts-utvecklingen:

Folkomröstningen uttalade att kärnkraften skulle avvecklas i den ordning som reaktorernas säkerhet motiverade. I sitt svar på regeringens uppdrag till SKI konstaterar inspektionen att den inte kan finna några skillnader som bör beaktas när det gäller i vilken ordning reaktorerna skall stängas av i samband med den förtida avvecklingen.

Folkomröstningen uttalade vidare att avvecklingen skulle ske med hänsyn till välfärd och sysselsättning. I sin gemensamma utredning över ett miljöanpassat energisystem redovisar naturvårdsverket och statens energiverk olika scenarion, vilka visar att kärnkrafts-utvecklingen leder till alternativ som antingen är miljömässigt oacceptabla eller ekonomiskt orimliga. I en utredning för finansdepartementet har professorn vid Stockholms handelshögskola, *Lars Bergman*, visat att kärnkrafts-utvecklingen kommer att reducera den ekonomiska tillväxten till en nivå under den som bedöms vara nödvändig för att ATP-systemet skall tryggas.

Det kan redan i dag entydigt konstateras att folkomröstningens krav för att kärnkraften skulle avvecklas inte är uppfyllda.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern om han är beredd att föreslå en avveckling som strider mot folkomröstningens krav.

1989/90:363 av *Martin Olsson* (c) till justitieministern om patent inom biotekniken:

Möjligheterna att ta patent på levande organismer är en av de viktigaste och mest kontroversiella frågorna när det gäller lagreglering av den moderna biotekniken. Vi står inför en teknisk revolution, vilket ställer stora krav på samhällets förmåga att hantera och styra utvecklingen.

Inom centerpartiet har vi, bl.a. mot bakgrund av den respekt för livet som enligt vår mening skall präglade all forskning och utveckling, sagt ett klart nej till möjligheten att ta patent på liv.

Justitieministern har i frågesvar i riksdagen under 1989 uttalat sin tveksamhet inför patent på högre former av liv men också angett att det varit för tidigt att inta en definitiv ståndpunkt.

Den 29 mars 1989 beviljade Europeiska Patentorganisationen, EPO, i München det första patentet någonsin på en växt. I och med att Sverige är medlem av EPO och har skrivit under den europeiska patentkonventionen

gäller det patentet även i Sverige. Patent på "högre former av liv" är alltså redan verklighet i Sverige!

Jag vill därför fråga justitieministern:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta med anledning av att patent på högre former av liv nu gäller i Sverige?

1989/90:364 av *Börje Hörnlund* (c) till industriministern om återföring av vattenkraftens övervinster:

Regionalpolitiska kommittén (REK 87) har föreslagit att 1 öre/kWh av vattenkraftens övervinster skall återföras till vattenkraftsregionerna, dvs. ca 600 milj. kr. Förslaget utgör därmed en väsentlig del av det resurstillskott som REK ansett skall tillföras regionalt utsatta regioner.

Enligt nyhetsprogrammet Nordnytt kommer regeringen inte att förelägga riksdagen något förslag av denna innebörd. Enligt Nordnytt skall frågan utredas ytterligare.

Detta är enligt min mening inte acceptabelt och jag förutsätter att uppgifterna i Nordnytt är felaktiga.

Med hänvisning till vad som ovan anförts vill jag fråga industriministern:

Avser regeringen att förelägga riksdagen något förslag om återföring av 1 öre/kWh av vattenkraftens övervinster till de vattenkraftsproducerande regionerna?

den 15 januari

1989/90:365 av *Karin Falkmer* (m) till industriministern om den framtida tillgången på elenergi:

Anställda och företagsledningarna inom pappers- och gruvindustrin, järn- och stålindustrin, gruvorna och den kemiska industrin ser regeringens energipolitik som ett direkt hot mot sin fortsatta verksamhet.

Oron över följderna av en avveckling av två kärnkraftsreaktorer i mitten på 90-talet är i dag stor bland dessa företag.

Fagersta Stainless i Fagersta, ett trådvalsverk som tillverkar rostfri tråd, är exempel på ett företag som är beroende av elenergi till rimliga kostnader. Företaget, som har ca 400 anställda, har genomgått smärtsamma men nödvändiga strukturrationaliseringar och är i dag framgångsrikt. Fortsatt tillgång till elenergi till konkurrenskraftiga priser är en överlevnadsfråga för Fagersta Stainless.

Det förefaller som om socialdemokraterna inte är medvetna om eller negligerar den oro som finns bland anställda och företagsledningarna inom den elintensiva industrin.

Hur skall tillgången till elenergi till konkurrenskraftiga priser säkras under 90-talets andra hälft?

Prot. 1989/90:51
16 januari 1990

30 § Kammaren åtskildes kl. 17.16.

In fidein

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 16 januari

1 §	Sammanträdet torsdagen den 18 januari	1
	Talmannen	
2 §	Svar på fråga 1989/90:336 om familjerådgivningen	1
	Statsrådet Bengt Lindqvist	
	Daniel Tarschys (fp)	
3 §	Svar på fråga 1989/90:355 om barnomsorgen	3
	Statsrådet Bengt Lindqvist	
	Jan-Olof Ragnarsson (vpk)	
4 §	Svar på fråga 1989/90:309 om den svenska notifikationen till GATT om livsmedelspolitiken	5
	Jordbruksminister Mats Hellström	
	Olof Johansson (c)	
5 §	Svar på fråga 1989/90:322 om stöd till kallblodshästaveln	11
	Jordbruksminister Mats Hellström	
	Ingvar Eriksson (m)	
6 §	Svar på fråga 1989/90:323 om rågveteimporten	12
	Jordbruksminister Mats Hellström	
	Ingvar Eriksson (m)	
7 §	Svar på fråga 1989/90:343 om arrendatorernas villkor	15
	Jordbruksminister Mats Hellström	
	Annika Åhnberg (vpk)	
8 §	Svar på fråga 1989/90:344 om besiktningen av kött	17
	Jordbruksminister Mats Hellström	
	Annika Åhnberg (vpk)	
9 §	Meddelande om svar på interpellationerna 1989/90:106 och 107	19
	Jordbruksminister Mats Hellström	
10 §	Svar på fråga 1989/90:328 om Europaharmoniseringen och den svenska jordbrukspolitiken	19
	Statsrådet Anita Gradin	
	Håkan Hansson (c)	
11 §	Svar på fråga 1989/90:338 om Indienordern till Bofors	22
	Statsrådet Anita Gradin	
	Gudrun Schyman (vpk)	
12 §	Svar på fråga 1989/90:342 om vapenexporten	24
	Statsrådet Anita Gradin	
	Gudrun Schyman (vpk)	
13 §	Svar på fråga 1989/90:354 om krigsmaterielexporten till USA	26
	Statsrådet Anita Gradin	
	Kent Carlsson (s)	
14 §	Svar på fråga 1989/90:267 om miljöproblemen vid Dala Airport	28
	Miljöminister Birgitta Dahl	
	Viola Claesson (vpk)	

15 § Svar på fråga 1989/90:289 om förbud mot oljeutvinning i Östersjön	29
Miljöminister Birgitta Dahl Åsa Domeij (mp)	
16 § Svar på fråga 1989/90:313 om försurningen i Norrland	31
Miljöminister Birgitta Dahl Bengt Hurtig (vpk)	
17 § Svar på fråga 1989/90:320 om skyddet för Moälvens vattenområde	33
Miljöminister Birgitta Dahl Görel Thurdin (c)	
18 § Svar på fråga 1989/90:321 om skydd för naturmiljön vid Torhamns udde	35
Miljöminister Birgitta Dahl Annika Åhnberg (vpk)	
19 § Svar på fråga 1989/90:327 om privatbilismen	36
Miljöminister Birgitta Dahl Sten Andersson i Malmö (m)	
20 § Svar på fråga 1989/90:358 om kväveoxidutsläppen	38
Miljöminister Birgitta Dahl Lennart Brunander (c)	
21 § Svar på fråga 1989/90:360 om skyddade älvar	41
Miljöminister Birgitta Dahl Siw Persson (fp)	
22 § Svar på fråga 1989/90:340 om statliga myndigheters ekonomiska redovisning	42
Civilminister Bengt K Å Johansson Jan Sandberg (m)	
23 § Svar på fråga 1989/90:345 om socialstyrelsens framtida organisation	44
Civilminister Bengt K Å Johansson Barbro Westerholm (fp)	
24 § Svar på fråga 1989/90:326 om flyktingförläggningen i Olofsfors	46
Statsrådet Maj-Lis Lööw Ragnhild Pohanka (mp)	
25 § Svar på fråga 1989/90:356 om flyktingpolitiken	48
Statsrådet Maj-Lis Lööw Eva Goës (mp)	
26 § Svar på fråga 1989/90:357 om förhållandena i flyktingförläggningarna	49
Statsrådet Maj-Lis Lööw Ragnhild Pohanka (fp)	
27 § Hänvisning av ärende till utskott	51
28 § Meddelande om interpellation 1989/90:113 av Hans Göran Franck (s) om inskränkningar i möjligheterna att få asyl	51

29 § Meddelande om frågor

1989/90:361 av Gunnar Hökmark (m) om miljömässiga konsekvenser av kärnkraftsavvecklingen	52
1989/90:362 av Gunnar Hökmark (m) om kärnkraftsavvecklingen	53
1989/90:363 av Martin Olsson (c) om patent inom biotekniken	53
1989/90:364 av Börje Hörnlund (c) om återföring av vattenkraftens övrvinster	54
1989/90:365 av Karin Falkmer (m) om den framtida tillgången på elenergi	54